

ทรัพยากรการท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง-ลำพูน

ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resource) หมายถึง สิ่งดึงดูดใจที่ก่อให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งนอกจากจะเป็นทั้งวัตถุดิบและเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแล้วยังเปรียบเสมือนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะ "ขาย" ให้แก่นักท่องเที่ยว อาจจะกล่าวได้ว่าเป็น "สินค้า" ที่มีคุณลักษณะพิเศษที่สามารถดึงดูดให้ "ลูกค้า" หรือนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามา "ซื้อ" กันถึงที่ตั้งอยู่ของสินค้า

ทรัพยากรการท่องเที่ยวจะสามารถแบ่งย่อยเป็นประเภทต่าง ๆ ได้หลายรูปแบบตามแต่วัตถุประสงค์ แต่ในที่นี้ขอแบ่งประเภททรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความเข้าใจในภาพรวมของการท่องเที่ยว และความสะดวกในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Resource) หมายถึงสภาพทางธรรมชาติที่มีความสวยงามและความน่าสนใจต่อการเดินทางไปเที่ยวชม ได้แก่ ภูเขา ป่าไม้ น้ำตก แม่น้ำลำธาร ชายทะเล เกาะแก่ง ภูมิทัศน์และสภาพทางภูมิศาสตร์อื่น ๆ เป็นต้น

2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-made Resource) หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์เราได้ทำขึ้นหรือปฏิบัติขึ้นตามวัตถุประสงค์และเพื่อประโยชน์สุขของมนุษย์เอง ซึ่งจะแบ่งย่อยออกได้ 2 ประเภท คือ

2.1 สิ่งสวยงามและมีคุณค่า ได้แก่ สถานที่หรือวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นใหม่ นอกเหนือจากที่มีอยู่ตามธรรมชาติแล้ว ได้แก่ โบราณวัตถุสถาน ศาสนสถาน พระราชวัง พิพิธภัณฑ์ หรือสิ่งก่อสร้างใหม่ ๆ แต่มีผลดึงดูดทางการท่องเที่ยว เช่น หอประชุม โรงมหรสพ ศูนย์แสดงศิลปวัฒนธรรม และสวนสนุก เป็นต้น

2.2 วิธีการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมประเพณี หมายถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้นับในสังคม ตลอดจนการประพฤติปฏิบัติที่ยึดถือและถ่ายทอดสืบต่อกันมา ได้แก่ สภาพชีวิตริมคลอง ตลาดน้ำ เรือนแพ หมู่บ้านชาวเขา งานเทศกาลและประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น



ในกรณีประเทศไทย นับว่าเป็นที่โชคดีที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อยู่มากนับวันทั้ง 2 ประเภทใหญ่ และแหล่งของทรัพยากรการท่องเที่ยวก็ได้กระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วทุกภูมิภาค จากการศึกษาของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ร่วมกับ Netherland Institute of Tourism Development Consultants และบริษัท เอส จี วิ ฌ ฌ ลาง เมื่อปี พ.ศ.2519 ได้พบว่าแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีแนว โนมส์ศักยภาพหรือความพร้อมที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญต่อไปได้อยู่ทั่วประเทศถึง 500 กว่าแห่ง และเมื่อปี พ.ศ.2525 สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ได้ศึกษาทบทวนแหล่งท่องเที่ยวทั่วประเทศอีกครั้ง โดยรวมถึงแหล่งท่องเที่ยวที่เพิ่งค้นพบใหม่ ๆ ด้วย ปรากฏว่าปัจจุบันมีแหล่งท่องเที่ยวอยู่ทั่วประเทศถึง 700 กว่าแห่ง

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง ลำพูนที่กล่าวถึงต่อไป จะขอแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง และกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดลำพูน โดยจะแบ่งแหล่งท่องเที่ยวเป็น 3 ประเภทตามแนวเดียวกับที่กล่าวมาแล้วข้างต้น คือ

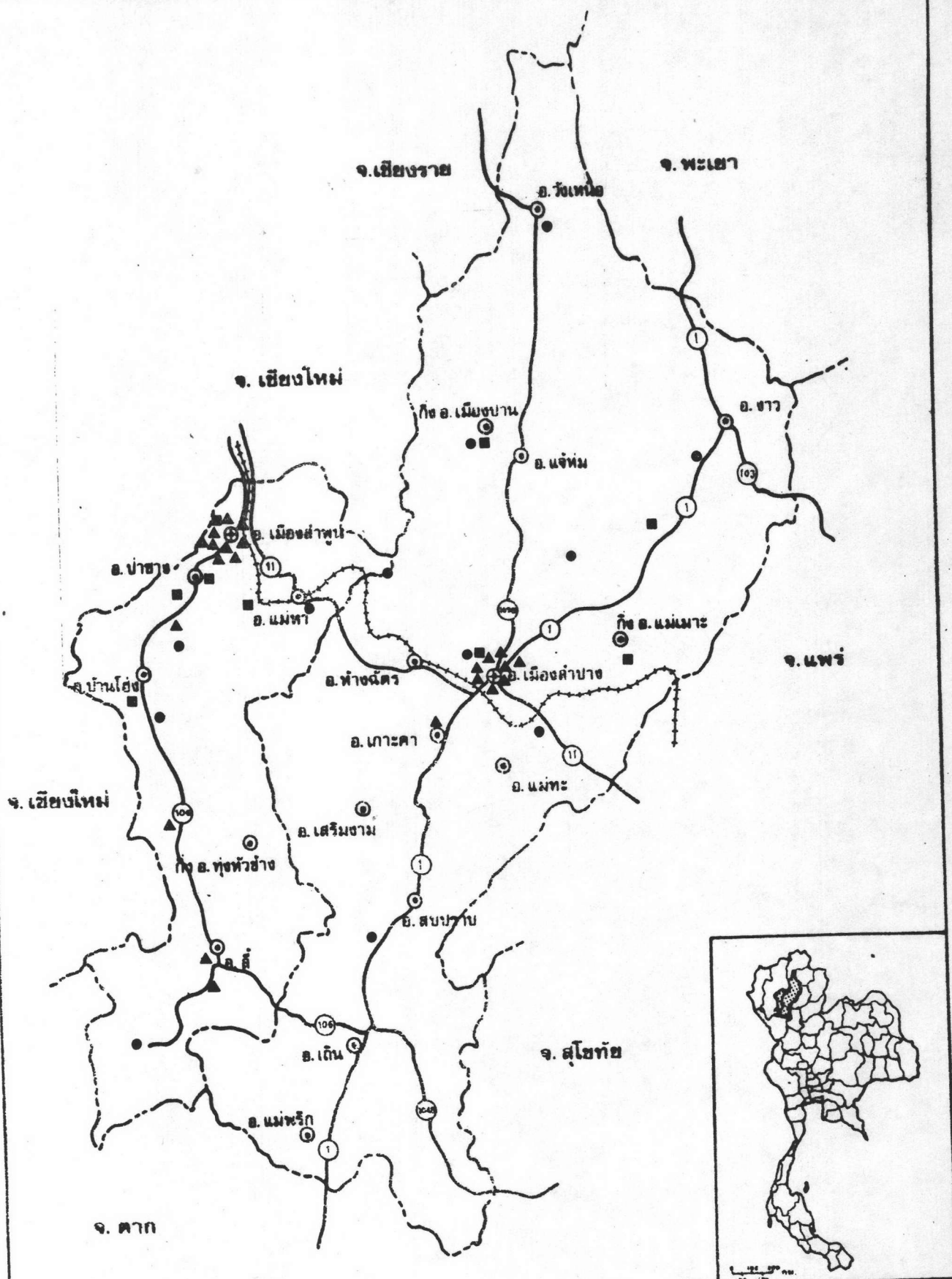
1. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
2. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศาสนา
3. แหล่งท่องเที่ยวที่แสดงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณี

4.1 แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง

ก. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

1. สวนสาธารณะหนองกระทิง ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอเมืองลำปาง เพียง 3 กิโลเมตร เป็นบริเวณสวนสาธารณะขนาดใหญ่ มีอ่างเก็บน้ำสำหรับเล่นกิจกรรมทางน้ำ เช่น พายเรือ และจักรยานน้ำ และบริเวณโดยรอบมีต้นไม้ใหญ่ร่มรื่น เหมาะสมสำหรับใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

2. อุทยานแห่งชาติคอยขุนตาน มีพื้นที่ทั้งหมด 225.2 ตารางกิโลเมตร อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอแมทา จังหวัดลำพูน และอำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ตั้งอยู่กึ่งกลางเส้นทางรถไฟ



การศึกษาเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง-ลำพูน

แผนที่ที่ 4.1

0 5 10 20 กม.

- แสดง** แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง-ลำพูน
- ประเภทธรรมชาติ
 - ▲ ประเภทประวัติศาสตร์ และ ศาสนา
 - ประเภทวิถีชีวิต และ วัฒนธรรมประเพณี

ระหว่างลำปาง—ลำพูน มีรถไฟไปถึงและกลับได้ภายในวันเดียว โดยที่นักท่องเที่ยวสามารถขึ้นไปเที่ยวชมธรรมชาติถึงยอดสูงสุดได้ นับว่าเป็นอุทยานที่เดินทางไปสะดวกสบายมาก อุทยานแห่งชาติคอยขุนตานนี้ประกอบด้วยป่าหลายลักษณะตามสภาพภูมิศาสตร์ เช่น ป่าดงดิบชื้น บริเวณที่มีความสูงไม่เกิน 1,000 เมตร ป่าดิบเขาบริเวณที่สูงกว่า 1,000 เมตรขึ้นไป และป่าสนเขา บริเวณที่สูงกว่า 700 เมตรขึ้นไป เป็นต้น

จุดที่สะดวกและเป็นที่ยอดนิยมที่สุดคือจุดเริ่มที่สถานีรถไฟขุนตานที่นักท่องเที่ยวมักเดินชมบริเวณปากถ้ำก่อนที่จะเดินขึ้นไปสู่ยอดเขาที่หนึ่ง หรือที่เรียกกันว่า ย.1 ซึ่งมีบ้านพักรับรองของการรถไฟอยู่ 3 หลัง ย.2 อยู่สูงขึ้นไปอีก 800 เมตร มีป่าสนเขาหนาแน่น มีบ้านพักรับรองของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งตกแต่งอย่างสวยงาม นอกจากนี้ยังมีบ้านพักของกรมป่าไม้เปิดบริการทั่วไป 10 หลัง ติดต่อกองทัพหลวงหน้าไค้ที่กองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ จาก ย.2 ขึ้นไปสู่ ย.3 เป็นระยะทางเดินประมาณ 3,600 เมตรไปสู่อยอดเขาสูงสุดของเทือกเขาขุนตาน มีบ้านพักของมิชชันนารี 7 หลัง ซึ่งเปิดบริการทั่วไปด้วย การเดินทางไปเที่ยวขุนตานนี้นักท่องเที่ยวมักนิยมไปในช่วงฤดูหนาว เพราะบรรยากาศและธรรมชาติจะสวยงามกว่าฤดูอื่น ๆ นอกจากนี้มีสถานที่น่าสนใจชมในเขตอุทยาน ได้แก่ น้ำตกแม่กลอง และน้ำตกตาดเหมย

3. ถ้ำขุนตาน เป็นอุโมงค์รถไฟลอดเทือกเขาขุนตาน ตั้งอยู่ระหว่างเขตจังหวัดลำปางกับลำพูน ระหว่างกิโลเมตรที่ 681-682 มีความยาวทั้งสิ้น 1,361 เมตร รถไฟใช้เวลาวิ่งผ่านประมาณ 5 นาที ได้เริ่มสร้างขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2450 ควบคุมโดยนายช่างชาวเยอรมัน ชื่อ ไอเซนโฮเฟอร์ แล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2461 นับเป็นอุโมงค์ที่ยาวที่สุดในประเทศไทยที่สร้างขึ้นด้วยฝีมือของชาวเมืองเหนือจำนวนมาก และเป็นการเปิดเส้นทางคมนาคมสายสำคัญที่นำเอาความเจริญมาสู่ภาคเหนือมาเป็นเวลาเกือบ 70 ปีมาแล้ว

4. แคมป์แม่วัง อยู่ในเขตอำเภอลำเลิน ตั้งอยู่บนฝั่งขวาแม่น้ำวัง มีทางแยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ตรงหลักกิโลเมตรที่ 538 มีเรือนแพและกระท่อมจัดเป็นที่พักตากอากาศริมแม่น้ำ และมีกิจกรรมท่องเที่ยวที่ยึดเอาแม่น้ำวังเป็นหลัก เช่น ล่องแพ ตกปลา เดินป่า และการเล่นแคมป์ไฟ เป็นต้น การติดต่อสำรองที่พักโดยตรงที่ ตู้ ป.ณ. 95 อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

5. ถ้ำผาไท เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของลำปาง ตั้งอยู่ระหว่างเส้นทางลำปาง-งาว มีทางแยกซ้ายมือเข้าสู่ถ้ำผาไทประมาณ 760 เมตร ตรงหลักกิโลเมตรที่ 67 ภายในถ้ำมีพระพุทธรูปองค์ใหญ่ มีถ้ำเล็กถ้ำน้อยมากมาย และนับเป็นถ้ำที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เคยเสด็จประพาสเมื่อปี พ.ศ. 2469 ครั้งหนึ่ง ดังปรากฏพระปรมาภิไธยย่อ ปปร. ที่ปากถ้ำในปัจจุบัน

6. น้ำตกวังแก้ว ตั้งอยู่ที่อำเภอวังเหนือ ห่างจากตัวเมืองลำปางขึ้นไปทางตอนบนประมาณ 100 กิโลเมตร เป็นน้ำตกที่สวยงามและมีขนาดใหญ่ถึง 110 ชั้น แต่ละชั้นงดงามน่าเที่ยวชม และน้ำตกแห่งนี้เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำวัง

7. น้ำพุร้อนและน้ำตกแจซ้อน น้ำพุร้อนแห่งนี้ตั้งอยู่ที่ตำบลแจซ้อน อำเภอแจห่ม ห่างจากอำเภอเมืองลำปาง ประมาณ 50 กิโลเมตรเศษ น้ำในอ่างน้ำร้อนนี้มีความร้อนประมาณ 75-80 องศาเซลเซียส มีไอออกและไต่กลิ้งกำแพงกัน บริเวณโดยรอบเต็มไปด้วยโขดหิน บางตอนร้อนจัดจนมีควันพุ่ง บางตอนก็อุ่น ๆ ต่อจากธารน้ำร้อนก็มีทางเดินเข้าไปสู่น้ำตกแจซ้อน มีธารน้ำตก 7 ชั้น โดยเฉพาะน้ำตกชั้นที่ 2 สวยงามมาก สูงประมาณ 8 เมตร มีอ่างน้ำขนาด 60 ตารางเมตรรองรับอยู่ข้างล่าง

8. ภูเขาไฟลำปาง ได้ค้นพบปล่องภูเขาไฟที่ดับเป็นล้านปีมาแล้ว ตั้งอยู่ในเขตบ้านผาลาด หมู่ที่ 6 อำเภอแม่ทะ ซึ่งมีทางแยกจากถนนไฮเวย์สายลำปาง-เด่นชัย-แพร่ เข้าไปประมาณ 5 กิโลเมตรเศษ ตามบริเวณรอบ ๆ ที่พบปล่องภูเขาไฟนั้นจะมีหินภูเขาไฟลักษณะคล้าย ๆ กับฟองน้ำอยู่ทั่วไป

9. เขื่อนกิ่วลม ตั้งอยู่ตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง เหนือเขื่อนขึ้นไปจะเป็นอ่างกักเก็บน้ำขนาดใหญ่จนกลายเป็นทะเลสาบซึ่งสามารถแล่นเรือใบได้ และสามารถจะล่องแพหรือล่องเรือจากตำบลบ้านสา อำเภอแจห่ม ซึ่งห่างจากอำเภอเมืองลำปางไปประมาณ 52 กิโลเมตร ล่องลงมาตามแม่น้ำวังมาสู่ตัวเขื่อน จะใช้เวลาไม่กี่ชั่วโมงและมีธรรมชาติสองข้างอ่างเก็บน้ำสวยงาม นอกจากนี้บริเวณรอบ ๆ ตัวเขื่อนก็จัดตกแต่งสวนเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจไว้งดงามน่าชม

ข. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศาสนา

1. ป้อมปืนโบราณ ตั้งอยู่ที่ถนนรอบเวียง อำเภอเมืองลำปาง ชาวท้องถิ่นเรียกว่า หออะมอก (อะมอก หมายถึงปืนใหญ่) มีศาลเจ้าพ่อบอกมุงเมือง ประดิษฐานอยู่ ซึ่งเป็นที่เคารพ นับถือกันมาก ทุกปีจะมีประเพณีพ้อนผีผคหรือพ้อนผีเม็งบวงสรวงด้วย

2. วัดพระแก้วดอนเต้า ตั้งอยู่ที่ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง ห่างจาก ศาลากลางจังหวัด 2 กิโลเมตร เป็นวัดเก่าแก่มีความเกี่ยวข้องกับตำนานการสร้างพระแก้วดอนเต้า พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของลำปาง ว่า มีหญิงคนหนึ่งชื่อ นางสุชาดา ได้มาทำอะไรแดงโมอยู่ใกล้ ๆ วัดดอนเต้า วันหนึ่งนางสุชาดา นำเอาแดงโมไปถวายพระมหาเถระ เจ้าก็พบแท่งหินสีเขียวอยู่ภายใน พระเถระองค์นั้นได้นำไปแกะเป็นพระพุทธรูป ชาวเมืองรู้จักกันมากกราบไหว้บูชามากมาย วัดดอนเต้าจึงปรากฏนามเป็น "วัดพระแก้วดอนเต้า" มีคนบางคนอิจฉาจึงนำไปฟ้องเจ้าผู้ครอง นครว่า นางสุชาดา กับพระมหาเถระเจ้ามีความสัมพันธ์กันชั่วสาวกัน เจ้าผู้ครองนครจึงสั่งประหารชีวิตนางสุชาดา เสียที่ริมฝั่งแม่น้ำวัง ส่วนพระมหาเถระเจ้าได้หนีออกจากวัด และนำพระแก้วดอนเต้าไปฝากไว้ที่วัดพระธาตุลำปางหลวง แล้วองค์ท่านก็หายสาบสูญไป ปัจจุบันพระแก้วดอนเต้าก็ได้ประดิษฐานอยู่ที่วัดพระธาตุลำปางหลวงจริง และใกล้ ๆ วัดพระแก้วดอนเต้าก็มีวัดสุชาดา ซึ่ง ชาวเมืองที่รู้ในควมบริสุทธิ์ของนางได้รวมใจกันสร้างอุทิศให้นาง

ในประวัติศาสตร์ยังได้กล่าวไว้ว่า วัดนี้สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าอนันตยศ ราชโอรสองค์ที่ 2 ของพระนางจามเทวี ผู้สร้างเมืองเชลียงนคร ในราว พ.ศ. 1223 และครั้งหนึ่งวัดนี้ยังเคยเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปมหาณีรัตนปฏิมากร (พระแก้วมรกต) อยู่นานถึง 32 ปี ภายในบริเวณวัดมีพระสถูปเจดีย์ทรงลังกาแปลง และมีวิหารแบบพม่าอยู่หน้าพระเจดีย์ เป็นวิหารไม้ประดับกระจกสวยงามมาก ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปแบบพม่างดงามน่าชมมาก นอกจากนี้ก็มีพระอุโบสถประดิษฐานพระแก้วดอนเต้าองค์จำลองและพิพิธภัณฑประจำวัด เป็นต้น

3. วัดเจดีย์ขาว ตั้งอยู่บนใจกลางทุ่งโล่งของบ้านวังหม้อ ตำบลต้นธงชัย ห่างจากตัวเมืองประมาณ 5 กิโลเมตร เป็นวัดที่ประดิษฐานพระเจดีย์ห่มขี้สับองค์ ซึ่งชาวเหนือเรียกว่า "ขาว" ตามตำนานกล่าวว่าเมื่อราวปี พ.ศ. 500 พระยามัจฉิทร เจ้าผู้ครองนครแถบนี้ได้เกิด

ศรัทธาต่อพระอรหันต์เจ้า 2 องค์ ซึ่งได้จาริกแสวงบุญมาจำพรรษา ณ บริเวณที่ตั้งของวัดในปัจจุบัน จึงได้สร้างเจดีย์ขึ้นบรรจุเส้นเกศาของพระอรหันต์ขึ้น 20 องค์ พร้อมทั้งก่อสร้างพระวิหารและกุฏิอันมถวายเป็นพระอารามสืบต่อมา

ปัจจุบันมีความเชื่ออย่างหนึ่งของชาวเหนือว่า ผู้ที่เดินทางไปนมัสการมักจะมีองค์เจดีย์ได้ไม่ตรงกัน บางทีว่ามีครบยี่สิบ บางทีว่าเกินบ้างไม่ครบบ้าง ผู้เฒ่าผู้แกบอกว่ายี่สิบขึ้นอยู่กับบาปบุญของแต่ละคน

4. วัดพระธาตุมอนพญาแช่ ตั้งอยู่บนเขาเขลาทางคบรรพต ตำบลพิชัย อำเภอเมืองลำปาง อยู่ห่างจากตัวเมืองไปทางตะวันออก 8 กิโลเมตร มีเจดีย์ใหญ่แบบพม่าอยู่บนเนินเขา มีบันไดทอดขึ้นไปถึงพระเจดีย์ มีงานนมัสการประจำปีในวันแรม 8 ค่ำ เดือน 7 ของทุกปี

5. วัดม่อนสลัฐาน หรือวัดม่อนปุยักษ์ ตั้งอยู่บนเส้นทางลำปาง—งาว เขตตำบลพระบาท อำเภอเมืองลำปาง ห่างจากตัวเมืองประมาณ 3 กิโลเมตร เป็นวัดซึ่งสร้างโดยเศรษฐีชาวไทยใหญ่ (ตองสู) มาประมาณ 80 กว่าปี มีสถาปัตยกรรมแบบพม่าที่งาม เช่น พระเจดีย์ ศาลาการเปรียญ พระพุทธรูป และพระอุโบสถแบบตะวันตกผสมพม่า

6. วัดศรีชุม ตั้งอยู่ในใจกลางเมืองลำปาง สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2436 โดยเศรษฐีชาวพม่า ซึ่งในปัจจุบันยังคงมีพระภิกษุพม่าจำพรรษาอยู่ มีวิหารและศาลาการเปรียญสร้างตามแบบสถาปัตยกรรมพม่า และมีพระพุทธรูปแบบพม่าประดิษฐานอยู่ด้วย

7. วัดพระธาตุเสด็จ ตั้งอยู่ตำบลเสด็จ อำเภอเมืองลำปาง อยู่ห่างจากตัวเมืองไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณ 17 กิโลเมตร พระธาตุเสด็จนี้มีตำนานเล่าว่าเป็นบริเวณที่พระบรมสารีริกธาตุสำแดงปฏิหารย์ขึ้นมาจากพื้นดิน ชาวเมืองได้นำความไปกราบทูลเจ้าผู้ครองนครคือ เจ้าหาญแพทอง พระองค์จึงเสด็จไปนมัสการและโปรดให้สร้างขึ้น ตั้งชื่อว่า "พระธาตุเสด็จ" มีงานฉลองทุกปีในวันเพ็ญเดือน 3

8. ศาลเจ้าพ่อประตูผา ตั้งอยู่บนเส้นทางสายลำปาง—งาว ห่างจากตัวเมืองประมาณ 47 กิโลเมตร บริเวณนี้เห็นศาลจำนวนมากนับร้อยอยู่ริมทาง เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ใครก็ตามที่เดิน

ทางผ่านจะต้องแวะลงนมัสการ บางก็จุดประทัด ยิ่งเป็นถวายทาน มีเรื่องเล่าเก่าแก่ว่า เจ้าพ่อ
 ประคองดาเคิมเป็นนักรบผู้ขยันคงกระพัน สามารถใช้ข้อมือและแขนเป็นโล่รับคมทอกคมดาบได้จนมี
 สมญาว่า พญาข้อมือเหล็กเป็นทหารเอกของเจ้าเมืองลำปาง ครั้งหนึ่งได้มารับทัพข้าศึกที่ช่องประตู
 ผาแห่งนี้ รบกับพม่าตั้งแต่เช้าจรดค่ำ ถูกธนูคนเดียวจนเมื่อยล้า ถูกฟันแทงจนเข้าไปทั้งตัวจนกระทั่ง
 ตายอยู่ที่ประตูผาในลักษณะถือดาบคู่ยื่นพิงเขาคาย ทหารพม่าก็กลัวไม่กล้าผ่านช่องประตูเข้าเมือง
 ลำปาง

9. วัดพระธาตูลำปางหลวง เป็นวัดที่สำคัญที่สุดของเมืองลำปาง ตั้งอยู่ที่อำเภอเกาะ
 คา ห่างจากตัวเมืองไปประมาณ 18 กิโลเมตร เชื่อกันว่าสร้างมาก่อนที่เจ้านันทยศจะมาสสร้าง
 เมืองลำปางเสียอีก ได้รับการปฏิสังขรณ์และก่อสร้างถาวรวัตถุต่าง ๆ จากเจ้าเมืองฝ่ายเหนือ
 หลายยุคหลายสมัย และที่สำคัญเป็นสถานที่ประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องกับเจ้าทิพย์ช้าง หรือพระยา
 สุลละโวไชย เจ้าเมืองลำปาง ซึ่งเป็นต้นวงศ์ของเจ้าเมืองฝ่ายเหนือ ได้ขับไล่พม่าซึ่งมาตั้งกอง
 กำลังที่วัดพระธาตูลำปางหลวงให้เมืองลำปางเป็นอิสระได้ในปี พ.ศ. 2275

ในวัดมีโบราณวัตถุที่สำคัญได้แก่ พระแก้วคอนเต้าพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองลำปาง
 พระบรมธาตุทรงแบบลานนา พระเจ้านันทองพระพุทธรูปสำริดที่สวยงามมาก พระวิหารหลวง
 พิพิธภัณฑ และพระวิหารต่าง ๆ ซึ่งก่อสร้างตามแบบสถาปัตยกรรมลานนา นับเป็นวัดที่สำคัญและ
 เป็นที่เคารพบูชาของชาวไทยทางภาคเหนือมากวัดหนึ่ง

10. วัดศรีรองเมือง ตั้งอยู่ที่ถนนท่าคาราวน้อย ตำบลสบตุ๋ย อำเภอเมืองลำปาง เป็น
 วัดพม่าที่มีการก่อสร้างตกแต่งด้วยฝีมือช่างพม่าและเป็นศิลปกรรมแบบพม่าที่สวยงามน่าชม มีพระพม่า
 ประจำอยู่ตลอดปี มีพระพุทธรูปซึ่งแกะสลักด้วยไม้สักทั้งต้นเป็นพระประธานอุโบสถ มีอภินิหารฝ่ายพม่า
 หรือ พระพม่าที่อาวุโสที่สุดในประเทศไทยจำพรรษาอยู่ที่นี่ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่
 หัว เคยเสด็จประพาสและมอบพระบรมฉายาลักษณ์ให้กับทางวัด เป็นอนุสรณ์

ก. แหล่งท่องเที่ยวที่แสดงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณี

1. รดมา เป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของจังหวัดลำปาง เดิมทีนำมาจากกรุงเทพ ฯ
 เมื่อประมาณ 60-70 ปีมาแล้ว และยังคงหลงเหลือใช้รดมากันในตัวเมืองลำปางเป็นรดรับส่ง

สาธารณะซึ่งมีเพียงแห่งเดียวในประเทศไทย ชาวลำปางได้พยายามรักษารถม้าไว้เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของเมืองลำปาง นักท่องเที่ยวมักนิยมนั่งรถม้าชมตัวเมืองลำปาง

2. บ้านเสานัก คำว่า "เสานัก" เป็นคำเหนือหมายถึงมีเสามาก บ้านเสานักนี้ตั้งอยู่ที่ถนนท่ามะโอ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง เป็นบ้านไม้ทรงลานนาไทยโบราณ มีเสากวาร์วยตน มีอายุในการปลูกสร้างมารวมร้อยปี ปัจจุบันนี้รับจัดเลี้ยงรับรองแบบชนโตกสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ ๆ ค่าย

3. เขื่อนลิกไนท์แม่เมาะ ตั้งอยู่ระหว่างเส้นทางลำปาง-เด่นชัย ห่างจากตัวอำเภอเมืองลำปางประมาณ 26 กิโลเมตร อยู่ในท้องที่ตำบลบ้านดง กิ่งอำเภอแม่เมาะ และห่างจากสถานีรถไฟแม่เมาะราว 5 กิโลเมตร เป็นแหล่งขุดถ่านหินลิกไนท์และผลิตพลังงานไฟฟ้าของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ในบริเวณเขื่อนแม่เมาะมีสถานที่สำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยวเพื่อทัศนศึกษาและชมภูมิทัศน์ของเขื่อนแม่เมาะ

4. ศูนย์ฝึกลูกช้าง ตั้งอยู่ระหว่างเส้นทางลำปาง-งาว ที่นับได้ว่าเป็นโรงเรียนสอนช้างแห่งแรกและแห่งเดียวในโลก ดำเนินงานโดยองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ นำลูกช้างอายุระหว่าง 4-5 ปี จนถึงอายุ 10 ปี มาฝึกเพื่อให้สามารถทำงานป่าไม้ได้ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศชอบมากันมาก โดยไม่มีการเก็บเงินค่าชม มีตารางฝึกตั้งแต่ 06.30 - 11.00 น. ทุกวัน ยกเว้นวันพระ แต่ในระหว่างเดือนมีนาคม-พฤษภาคมเป็นฤดูร้อนจะหยุดการฝึกและปล่อยให้ลูกช้างไปพักผ่อนป่า ทุ่งที่มีหญ้าและน้ำอุดมสมบูรณ์

5. หมู่บ้านแกะสลัก อำเภอแม่ทะ ซึ่งชาวบ้านแทบทุกครัวเรือนจะแกะสลักไม้สักเป็นรูปตัวสัตว์และภาชนะต่าง ๆ เช่น สิ่งโต กวาง ช้าง และแจกัน เป็นต้น เมื่อทำเสร็จก็จะส่งไปขายเป็นสินค้าของที่ระลึกตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เช่น ตัวเมืองลำปาง อำเภอป่าซาง อำเภอสันกำแพง และตัวเมืองเชียงใหม่ เป็นต้น

6. บ้านใหม่พัฒนา ตั้งอยู่ที่ตำบลแจซ้อน อำเภอแจ้ห่ม เป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่าแม้วจำนวนประมาณ 43 หลังคาเรือนหรือประมาณ 400 คน การคมนาคมจากตัวจังหวัดไปตามเส้นทางลำปาง-

วังเหนือ แล้วแยกเข้าตำบลแจซ้อน ก็สามารถเดินทางไปตามทางเขาน้ำตกแจซ้อนและบ่อน้ำร้อน เมื่อถึงหมู่บ้านแจซ้อนมีทางลูกรังไปต่ออีก 10 กิโลเมตร ก็ถึงหมู่บ้านชาวเขาบ้านใหม่พัฒนา ดังนั้น การเดินทางของนักท่องเที่ยวเมื่อเดินทางไปชม น้ำตกแจซ้อนและบ่อน้ำร้อนก็สามารถแวะชมหมู่บ้านชาวเขาได้ การเดินทางดังกล่าวสามารถเดินทางจากตัวจังหวัดไป-กลับได้ภายในวันเดียว

7. ประเพณีลอยกระทง ซึ่งจะจัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 หรือประมาณเดือนพฤศจิกายนของทุกปี มีการจัดงานประเพณีลอยกระทงขึ้นในแม่น้ำยม มีการประกวดกระทง นางพม่า และตกแต่งประทีปโคมไฟตามอาคารบ้านเรือน

8. ประเพณีสงกรานต์ จะจัดขึ้นระหว่างวันที่ 13-16 เมษายนของทุกปี มีประเพณีรดน้ำดำหัวผู้หลักผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ และในวันมหาสงกรานต์จะมีขบวนแห่พระพุทธรูปองค์สำคัญของจังหวัดลำปาง คือ พระแก้วดอนเต้า ให้ประชาชนได้สรงน้ำพระพร้อมทั้งจัดขบวนแห่นางสงกรานต์เข้าร่วมด้วย และมีการเล่นสาดน้ำกันอย่างสนุกสนาน

9. ประเพณีงานหลวงเวียงละกอน จะจัดขึ้นประมาณต้นเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี โดยเริ่มขึ้นครั้งแรกเมื่อปี 2527 มีวัตถุประสงค์เพื่อเทิดทูนวีรกรรมพระยาสุลลือไชย (พ่อเจ้าทิพย์ช้าง) ผู้กอบกู้เอกราชของเมืองลำปางจากพม่า และเป็นการอนุรักษ์ประเพณีแห่ครัวตาน งานนี้เป็นเป็นที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวมาก เพราะจะจัดขึ้นที่วัดพระธาตุลำปางหลวง มีการแสดงแสงและเสียง (Light & Sound Presentation) และจัดให้มีกิจกรรมทางประเพณีพื้นบ้านต่าง ๆ ได้แก่ การจัดเลี้ยงขันโตก การจุดบอไฟ การแข่งขันตีกลองพื้นเมือง และการฟ้อนต่าง ๆ เป็นต้น

4.2 แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำพูน

ก. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

1. อุทยานแห่งชาติคอกยูนตาน ซึ่งจะตั้งครอบคลุมทั้งเขตพื้นที่จังหวัดลำปาง-ลำพูน (มีรายละเอียดต่าง ๆ ดังที่กล่าวในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง) นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางโดยทางรถไฟจากจังหวัดลำพูน ระยะทางประมาณ 22 กิโลเมตร มีทัศนียภาพโดยรอบงดงามมาก

2. ภูเวียงรีสอร์ท ตั้งอยู่ที่ตำบลป่าสัก อำเภอเมืองลำพูน ห่างจากตัวเมืองลำพูน ประมาณ 5 กิโลเมตร ริมถนนชุปเปอร์ไฮเวย์ลำปาง-เชียงใหม่ เป็นสวนดอกไม้ซึ่งตกแต่งสวยงาม ประชาชนในเขตใกล้เคียงนิยมมาใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ

3. อ่างเก็บน้ำโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตั้งอยู่ที่ตำบลท่าปลาคุก อำเภอแมทา มีภูมิประเทศสวยงามมาก ลักษณะเช่นเดียวกับเขื่อนดินแก่งกระจานในจังหวัดเพชรบุรี เดินทางโดยรถยนต์จากตัวเมืองประมาณครึ่งชั่วโมง

4. น้ำตกวังหลวง ตั้งอยู่ในท้องที่หมู่ที่ 1 ตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ่ง มีน้ำตกสูงถึง 7 ชั้น แต่ละชั้นสูงประมาณ 20 เมตรเศษ มีความสวยงามมาก

5. ถ้ำหลวง ตั้งอยู่ในท้องที่หมู่ที่ 2 ตำบลป่าพลู แยกจากถนนสายลำพูนที่กิโลเมตร 110 เข้าไปเป็นระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร ภายในบริเวณถ้ำกว้างขวาง มีหินงอกหินย้อยงดงามตามธรรมชาติเหมาะสำหรับเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเพราะเป็นถ้ำที่เพิ่งค้นพบใหม่

6. ถ้ำเอราวัณ ตั้งอยู่ในท้องที่หมู่ที่ 6 ตำบลนครเจดีย์ ห่างจากที่ว่าการอำเภอป่าซาง ประมาณ 30 กิโลเมตร ไปตามถนนสายป่าซาง-ลี่ประมาณ 5 กิโลเมตร แล้วแยกซ้ายที่บ้านแม่อาว เข้าไปตามถนนสายแม่อาว-ห้วยไฟ อีก 15 กิโลเมตร เป็นถ้ำอีกแห่งหนึ่งที่น่าสนใจเพราะตั้งอยู่ไม่ห่างไกลจากตัวจังหวัดมากนัก

7. อุทยานแห่งชาติแมปิง ตั้งอยู่บนเส้นทางลิ้นบ้านก่อ ระหว่างหลักกิโลเมตรที่ 19-20 เลี้ยวขวาเข้าไป 20 กิโลเมตร ที่ทำการจะตั้งเขตอำเภอลี้ มีพื้นที่ทั้งหมดรวม 1,003 ตารางกิโลเมตรครอบคลุมพื้นที่อำเภอลี้ อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่อริก จังหวัดลำปาง และอำเภอสามเงา จังหวัดตาก ภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน ทอดแนวจากทิศเหนือในเขตอำเภอดอยเต่าลงไปทางทิศใต้บริเวณอ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล

สถานที่ท่องเที่ยวในเขตอุทยานที่น่าสนใจ ได้แก่ น้ำตกแม่ออ ผาเพลินตา หุ่นก๊ก-หูนางงู และเรือนแพที่แก่งก่อ เป็นต้น การเดินทางไปพักต้องติดต่อล่วงหน้ากับกองอุทยานแห่งชาติ บางเขน กรุงเทพฯ หรือที่ทำการอุทยานแห่งชาติแมปิง ตู้ ป.ณ. 18 อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

ข. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศาสนา

1. วัดพระธาตุทริภุชชัย เป็นวัดสำคัญที่สุดของจังหวัดลำพูน ตั้งอยู่ใจกลางเมือง เมื่อผ่านเข้าไปจะมองเห็นยอดเจดีย์สี่ห้องอร่ามแต่ไกล วัดนี้สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าอาทิตย์ราช เมื่อปี พ.ศ. 1631 มีตำนานเล่าว่า ที่ตั้งวัดนี้เดิมเป็นที่ทรงพระบังคลของพระเจ้าอาทิตย์ราช แต่ครั้งใดที่พระองค์เสด็จลงไปก็จะมีกาคัวหนึ่งบินลงมาจิกที่อยู่เสมอ พระองค์จึงให้จับกาคัวนั้นมาเลี้ยงร่วมกับทารก เพื่อให้ทารกนั้นฟังภาษากาแต่แรก เมื่อทารกโตได้ 7 ขวบก็สามารถพูดและฟังภาษากาได้ พระอาทิตย์ราชจึงโปรดฯ ให้ทารกถามเรื่องราวจากกาคัวได้ความว่า สถานที่ที่พระองค์ทรงพระบังคลนั้นภายในพื้นดินมีพระบรมสารีริกธาตุประดิษฐานอยู่ พระองค์จึงให้ขุดพระบรมสารีริกธาตุนำบรรจุในผอบทองคำและสร้างพระเจดีย์ครอบไว้ ต่อมาสมัยพระเจ้าสรพสิทธิ์ โปรดฯ ให้เสริมองค์พระธาตุสูงขึ้นอีก 2 วา ในปี พ.ศ. 1726 ครั้งเมื่อเมืองทริภุชชัยตกเป็นเมืองขึ้นของพอลูนเม็ง ราชมหาราชแล้ว พระมหาราชในเมืองลำพูนร่วมกับขุนฟ้าได้สร้างเจดีย์ทรงกลม สูง 10 วาครอบองค์พระธาตุเดิม ครั้นถึงสมัยพระเจ้าติโลกราชโปรดฯ ให้เสริมองค์พระธาตุสูงขึ้นอีก 8 วา ดังนั้นองค์พระธาตุทริภุชชัยจึงสูงถึง 20 วา ต่อมาก็มีการบูรณะหลายครั้งหลายคราจนปัจจุบันสูง 20 วา 1 ศอก มีลูกศร 22 ชั้น ฉัตรยอดเจดีย์ 9 ชั้น ทำด้วยทองคำหนัก 433 บาท 1 สลึง ฐานเจดีย์เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสยาวคานละ 10 วา

2. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติลำพูน ตั้งอยู่กลางตัวเมืองลำพูนตรงข้ามวัดทริภุชชัย เป็นสาขาหนึ่งของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ มีโบราณวัตถุมากมาย เช่น ศิลารจริก อวุธยุทภัณฑ์ พระพุทธรูปสมัยต่าง ๆ พระเครื่องสกุลลำพูนแบบต่าง ๆ ซึ่งหาชมได้ยาก จะเปิดให้ชมทุกวันตั้งแต่เวลา 08.30 - 16.00 น. ปิดวันจันทร์-อังคาร

3. วัดจามเทวี ตั้งบนถนนสายลำพูน-สันป่าตอง ห่างจากศาลากลางไปทางด้านตะวันตกประมาณ 1 กิโลเมตร เป็นวัดเก่าแก่ของเมืองลำพูน มีเจดีย์เก่าแก่องค์หนึ่งเรียกกันทั่วไปว่า "เจดีย์กุกุด" ซึ่งหมายถึงเจดีย์ที่ยอดหักหายไป แต่มีนามแท้จริงว่า "สุวรรณจังโกฏิเจดีย์" สร้างโดยเจ้ามหันตยศ และเจ้าอนันตยศ โอรสของพระนางจามเทวี เมื่อปี พ.ศ. 1298 เพื่อบรรจุอัฐิของพระนางจามเทวีราชมารดา ลักษณะของเจดีย์นี้เป็นเจดีย์เหลี่ยมยอดแหลมแบบเจดีย์พุทธคยาในประเทศอินเดีย แต่ละด้านมีช่องประดิษฐานพระพุทธรูปยืนปางประทานพร คานละ 15 องค์

แต่เดิมยอดเจดีย์หุ้มด้วยทองคำงามมาก แต่ภายหลังยอดหักหายไปจึงเรียกกันว่า "เจดีย์งูกัด"

4. วัดมหาวัน ตั้งอยู่ตำบลในเมือง อำเภอเมืองลำพูน สร้างในสมัยพระนางจามเทวี ราว พ.ศ. 1200 เป็นวัดที่เคยรุ่งเรืองมากในอดีต เป็นวัดที่กำเนิด "พระรอดลำพูน" ซึ่งเป็นพระเครื่องที่มีผู้นิยมนับถือมาก

5. วัดพระคงฤๅษี หรือวัดคอนันทาราม ตั้งอยู่ตำบลในเมือง อำเภอเมืองลำพูน เป็นวัดสร้างในสมัยพระนางจามเทวี เป็นวัดที่กำเนิด "พระคง" ซึ่งเป็นพระเครื่องที่มีผู้นิยมนับถือมาก

6. กูช้าง ตั้งอยู่ตำบลในเมือง อำเภอเมืองลำพูน หลังโรงเรียนจักรคำคณาทร เป็นสุสานช่างศึกคูบารมีของพระนางจามเทวี ชื่อ "ปู่กำงาเขียว" ซึ่งหมายถึง ช่างผิวสีคล้ำงาสีเขียว ที่ทรงอำนาจและมีอิทธิฤทธิ์ในสงคราม ชาวเมืองลำพูนถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำเมือง

7. วัดพระยืน หรือวัดพุทธมหาสถาน ตั้งอยู่ที่ตำบลเวียงยอง อำเภอเมืองลำพูน ห่างจากตัวเมืองไปทางทิศตะวันออกตามถนนสายลำพูน-คอยติ ประมาณ 3 กิโลเมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. 1606 สมัยพระเจ้าธรรมิกราช มีสิ่งที่น่าสนใจคือ พระพุทธรูปเก่าแก่ และหลักศิลาจารึกสมัยพ่อขุนรามคำแหงซึ่งจารึกเรื่องพระสุนเดระภิกษุจากกรุงสุโขทัย กับพระเจ้านอนา มารวมสร้างถาวรวัตถุในวัดแห่งนี้ เป็นต้น

8. วัดรมณียาราม หรือวัดมูลการาม อยู่ห่างจากตัวเมืองไปทางใต้ประมาณ 4 กิโลเมตร ตามตำนานกล่าวว่า พระนางจามเทวีให้เสด็จหายด้วยการยิงธนูเพื่อหาที่เป็นชัยมงคลเมื่อเดินทางไกลจะถึงเมืองทริภุชชัย ลูกธนูมาตกที่วัดแห่งนี้ จึงทรงให้สร้างวัดนี้ ในวัดยังมีพระเจดีย์ที่บรรจุลูกธนูและพระพุทธรูปหินดำไว้

9. อนุสาวรีย์ครุฑาศรีวิชัย ตั้งอยู่บนถนนชูปเปอร์ไฮเวย์สายลำปาง-เชียงใหม่ เชียงคอยติ ก่อนเข้าตัวเมืองลำพูนประมาณ 5 กิโลเมตร เป็นอนุสาวรีย์ที่เคารพสักการะของประชาชนทั่วไป และเป็นที่รำลึกถึงท่านครุฑาศรีวิชัย พระเถระผู้ใหญ่ของเมืองเหนือ ซึ่งพื้นเพเดิมท่านเป็นชาวลำพูน

10. อนุสาวรีย์พระนางจามเทวี ตั้งอยู่ที่สวนสาธารณะหนองคอก ใกล้ที่ทำการเทศบาล

เมืองลำพูน เป็นอนุสาวรีย์ที่เคารพสักการะของประชาชนทั่วไป และน้อมรำลึกถึงพระองค์ท่านผู้สร้างเมืองหริภุญชัยขึ้น

11. คอยกะม้อ เป็นชื่อเขาเล็ก ๆ ลูกหนึ่งสูงประมาณ 5 เส้น ตอนบนเป็นที่ราบกว้างประมาณ 1 ไร่ อยู่ในเขตตำบลมะเขือแจ้ อำเภอเมืองลำพูน ห่างจากตัวเมืองไปทางทิศตะวันออกประมาณ 20 กิโลเมตร มีบ่อน้ำเกิดขึ้นเองบนภูเขาสูงมากและจะมีน้ำเต็มบ่อทุกฤดู ผู้คนนับถือกันมากแต่โบราณว่าเป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ห้ามผู้หญิงตัก เวลาถึงเทศกาลสงกรานต์พระธาตุหริภุญชัยจะต้องตักน้ำจากบ่อนี้ไปสรงน้ำพระธาตุดอกอน และเวลาพระมหากษัตริย์ไทยเสด็จขึ้นเสวยราชสมบัติจะนำเอาน้ำในบ่อนี้ไปรวมเป็นน้ำพุทธาภิเษกในพระราชพิธีราชาภิเษกทุกครั้ง

อากาศบนคอยกะม้อมีเย็นสบาย คอยสูงชันเหมาะแก่การปีนป่ายออกกำลัง จึงสมควรที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

12. วัดพระพุทธบาทตากผ้า ตั้งอยู่ที่ตำบลมะกอก อำเภอป่าซาง ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 9 กิโลเมตร มีตำนานของวัดว่า พระพุทธเจ้าเคยเสด็จมายังแคว้นสุวรรณประเทศ ขณะข้ามลำน้ำแห่งหนึ่งคือลำน้ำปิง พระองค์ได้เปลื้องผ้าจีวรให้พระอานนท์นำผ้าจีวรไปตากบนผาลาด รอยผ้าที่พระอานนท์นำไปตากนั้นจึงปรากฏมาจนกระทั่งปัจจุบัน นอกจากนี้พระองค์ได้พิจารณาเห็นว่าสถานที่นี้เหมาะที่จะประดิษฐานรอยพระพุทธบาทไว้ จึงทรงอธิษฐานประทับรอยพระพุทธบาทไว้ และทรงพยากรณ์ไว้ว่า สถานที่แห่งนี้จะปรากฏนามต่อไปว่า "พระพุทธบาทตากผ้า"

สมัยพระนางจามเทวีครองเมืองหริภุญชัย โปรดให้ก่อสร้างอุโมงค์ครอบรอยพระพุทธบาทไว้เป็นที่เคารพบูชา ครั้นปี พ.ศ. 2472 ทานครูบาศรีวิชัยได้มาก่อสร้างวิหารจตุรมุขครอบรอยพระพุทธบาทไว้ และได้มีการปฏิสังขรณ์ต่อเนื่องกันเรื่อยมา จนเป็นปูชนียสถานที่สง่างามดังในปัจจุบัน

13. วัดบ้านปาง ตั้งอยู่ที่หมู่ 1 ตำบลแม่ตั้น อำเภอลี้ เป็นวัดบ้านเกิดของท่านครูบาศรีวิชัย นักบุญผู้ยิ่งใหญ่แห่งลานนาไทย ในบริเวณนี้มีพระเจดีย์ทรงลานนา และพระอุโบสถเก็บเครื่องอัฐบริขารของท่านครูบาศรีวิชัยให้ชมอยู่ภายใน นอกจากนี้ที่ตั้งของวัดอยู่บนเนินเขา จึงสามารถชมทัศนียภาพโดยรอบได้สวยงาม

14. วัดพระเจดีย์กลางน้ำ ตั้งอยู่ที่บ้านหลายแก้ว ตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปโบราณ ก่ออิฐถือปูนสูง 9.50 เมตร หน้าตักกว้าง 7.50 เมตร มีอายุประมาณ 600 ปี

15. เวียงท่าหาลัง ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอไปทางทิศใต้ประมาณ 2 กิโลเมตร ประวัติเดิมไม่ปรากฏ เข้าใจว่าเป็นเมืองโบราณ มีซากกำแพงและคูเมือง เป็นแนวทิศยาวตามแม่น้ำบริเวณกว้าง 10 เส้น ยาว 10 เส้น ในบริเวณนี้มีเจดีย์หมู่เรียกว่า พระธาตุเจดีย์ 5 ดวง และเจดีย์องค์เดียวตั้งอยู่แห่งหนึ่ง นับเป็นโบราณสถานที่น่าสนใจ

16. วัดพระบาทห้วยต้ม ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 8 ตำบลนาทราย อำเภอเมือง เป็นวัดประจำหมู่บ้านชาวเขาพระบาทห้วยต้ม ในบริเวณมรณ มีถาวรวัตถุที่น่าสนใจ ได้แก่ พระพุทธรูป และพระเจดีย์ เป็นต้น

ก. แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณี

1. หมู่บ้านหนองช้างค้ำ มีทางแยกซ้ายมือจากริมถนนสายลำพูน - เชียงใหม่ ที่ตำบลป่าเทว เข้าไปประมาณ 7 กิโลเมตร เป็นบริเวณที่มีการทำสวนลำไยมากที่สุดของจังหวัดลำพูน ที่บ้านหนองช้างค้ำนี้เองมีลำไยต้นหนึ่งใหญ่มาก ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า ลำไยต้นหมื่น เพราะปรากฏว่าลำไยต้นนี้ต้นเดียว เคยออกผลให้ขายได้เป็นเงินหมื่นกว่าบาท และก็ได้กลายเป็นต้นพ่อพันธุ์ที่แพร่หลายไปปลูกที่จังหวัดอื่น ๆ นักท่องเที่ยวมักจะเข้าไปเที่ยวชมในหน้าลำไยช่วงเดือนสิงหาคม - กันยายน

2. ป่าซาง เป็นตัวอำเภอหนึ่งของจังหวัดลำพูน ห่างจากตัวอำเภอเมืองประมาณ 10 กิโลเมตร ตลาดป่าซางเป็นดินแดนของสาวงามและสินค้าพื้นเมืองอันลือชื่อของภาคเหนือ ร้านค้าส่วนใหญ่ในตลาดจะเป็นร้านขายสินค้าพื้นเมืองจำพวกผ้าไหม เสื้อผ้า เครื่องแกะสลักไม้ต่าง ๆ และของเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ แต่ละร้านจะมีสาวงามประจำร้านประจำขายของที่ระลึกอยู่และจะพูดจาต้อนรับลูกค้าอย่างน่าประทับใจยิ่ง จึงเป็นแหล่งซื้อหาสินค้าที่ระลึกที่นักท่องเที่ยวมาแวะกันมาก

3. หมู่บ้านแม่ชะนาค ตั้งอยู่ที่หมู่ 8 ตำบลทาภาด อำเภอแม่ทา ห่างจากตัวจังหวัด

ไปทางทิศใต้ตามถนนสายลำพูน-ท่าจักร-เมทา ประมาณ 30 กิโลเมตร เป็นหมู่บ้านของชาว
กะเหรี่ยงลวน ๆ ซึ่งยังคงรักษาขนบธรรมเนียม การแต่งกาย และวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม มีการผลิต
ผ้าทอพื้นเมืองแบบกะเหรี่ยงจำหน่ายเป็นสินค้าของที่ระลึกด้วย

4. บ้านหนองเงือก ตั้งอยู่ที่ตำบลมะกอก อำเภอบำชีง ห่างจากที่ว่าการอำเภอบำ
ชีงประมาณ 10 กิโลเมตร เป็นหมู่บ้านอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่เย็บปักเสื้อผ้าส่งไปจำหน่ายตาม
แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เช่น ที่ตลาดป่าช้า และตัวจังหวัดเชียงใหม่

5. หมู่บ้านห้วยหละ ตั้งอยู่ที่ตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ่ง ห่างจากที่ว่าการอำเภอบ้าน
โฮ่งไปทางทิศใต้ตามถนนบ้านโฮ่ง-ลี ประมาณ 12 กิโลเมตร เป็นหมู่บ้านของชาวกะเหรี่ยงที่ยัง
คงรักษาขนบธรรมเนียมแบบดั้งเดิม และทอผ้าพื้นเมืองจำหน่ายเป็นสินค้าของที่ระลึก

6. ศูนย์พัฒนาชาวเขาบ้านพระบาทห้วยต้ม ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 8 ตำบลนาทราย อำเภอลี้
อยู่ในความควบคุมของกรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงมหาดไทย มีการส่งเสริมและฝึกฝนอาชีพ
ให้แก่ชาวกะเหรี่ยง เช่น อุตสาหกรรมตีเหล็ก การทอผ้า การเกษตรกรรม และการชกศิลาแลง
มีชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ในบริเวณนี้ประมาณ 3,000 คน ซึ่งยังคงดำเนินชีวิตตามขนบธรรมเนียม
ประเพณีดั้งเดิมของตนอยู่

7. งานวันลำไย จัดขึ้นทุกวันเสาร์-อาทิตย์ที่ 2 ของเดือนสิงหาคมของทุกปี โดยจะ
จัด ณ บริเวณหน้าศาลากลางจังหวัดลำพูน มีการจัดขบวนแห่ซึ่งตกแต่งด้วยลำไยและธิดาลำไย มี
การประกวดผลิตภัณฑ์เกษตร และจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองต่าง ๆ

8. งานประเพณีลอยกระทงหรืองานยี่เป็ง จะจัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำและวันแรม 1 ค่ำ
เดือน 12 จะมีการทำบุญและฟังเทศน์ที่วัด ตกกลางคืนวันขึ้น 15 ค่ำมีการลอยกระทงตามแม่น้ำ
ลำคลอง หมู่บ้านไหนที่ไม่มีแม่น้ำลำคลองก็มีการก่อพระเจดีย์หน้าบ้านเพื่อเป็นพุทธบูชาขึ้น และใน
วันแรม 1 ค่ำเป็นวันลอยกระทงใหญ่ มีการประกวดกระทงประชันขนาดใหญ่ ประกวดขบวนแห่
และประกวดนางนพมาศ ตามอาคารบ้านเรือนก็มีการตกแต่งประทีปโคมไฟในยามค่ำคืน

9. งานสงกรานต์ จะจัดขึ้นในวันที่ 13-16 เมษายนของทุกปี เป็นประเพณีขึ้นปีใหม่

ที่สำคัญของชาวเหนือ ในวันมหาสงกรานต์จะมีขบวนแห่ทางสงกรานต์ มีพิธีสงฆ์นำพระที่วัดพระธาตุทริภุญชัย และมีการเล่นสากน้ำกันอย่างสนุกสนาน

นอกจากแหล่งท่องเที่ยวดังที่ได้อธิบายไว้แล้วข้างต้น ในจังหวัดลำปาง-ลำพูนก็ยังมีแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ อีกมาก แต่ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่รู้จักกันเฉพาะประชาชนในท้องถิ่นใกล้เคียง ทั้งนี้เพราะเส้นทางการคมนาคมยังไม่สะดวกและการบริการสาธารณะอื่น ๆ ก็ไม่ค่อยดี ในโอกาสต่อไปหากแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวแล้วได้รับการพัฒนาอย่างดีแล้ว ก็คาดว่าจะสามารถรองรับการเดินทางท่องเที่ยวมาสู่จังหวัดลำปาง-ลำพูนได้อย่างเพียงพอ และแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่ยังไม่เป็นที่รู้จักก็คงจะได้รับการพัฒนาเป็นผลพลอยได้ไปด้วย

4.3 การจัดลำดับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว

จากรายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง-ลำพูน ซึ่งกล่าวมาแล้วจะมีถึง 61 แห่ง และมีอยู่ครบถ้วนทั้ง 3 ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว นับว่ามีจำนวนมากพอสมควร ดังนั้นการจะดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดในพื้นที่โครงการศึกษาดังกล่าวย่อมจะทำพร้อมกันได้ยาก เพราะจะติดขัดงบประมาณ กำลังคน ต้องใช้เวลาเป็นระยะยาว และก็ไม่มีควมจำเป็นต้องทำเช่นนั้น เพียงแต่หากมีการพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 61 แห่ง ว่าแหล่งท่องเที่ยวใดมีศักยภาพในการพัฒนาสูง ก็ดำเนินการพัฒนาก่อน ซึ่งจะเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อจังหวัดลำปาง-ลำพูนได้อย่างเหมาะสม

4.3.1 หลักเกณฑ์การพิจารณาและกำหนดความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวในแต่ละแห่งจะมีความสำคัญหรือคุณค่าของตัวเองแตกต่างกันออกไป ซึ่งจะเป็นการยากต่อการจัดเรียงลำดับความสำคัญ แต่เมื่อจำเป็นต้องดำเนินการพัฒนาในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง จึงได้มีการจัดลำดับความสำคัญโดยพิจารณาจากองค์ประกอบใหญ่ ๆ ดังนี้คือ

คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึงสาระที่แท้จริงของแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีคุณค่าหรือความสำคัญในด้านต่าง ๆ อันจะยังผลเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เป็นสิ่งสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว และเป็นสิ่งตอบสนองความสนใจหรือความต้องการของนักท่องเที่ยว ลักษณะ

คุณค่าเหล่านี้ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวจะมีมากน้อยไม่เท่าเทียมกัน เช่น ชายทะเลซึ่งมีภูมิทัศน์สวยงามควยเกาะแก่ง หาดทรายขาว และน้ำทะเลใสสะอาด ย่อมจะมีคุณค่ามากกว่าชายทะเลที่มีภูมิทัศน์ธรรมดาหรือพบเห็นได้ทั่วไป หาดทรายโคลน และน้ำทะเลขุ่น หรือวัดที่มีโบราณวัตถุสถานที่ เป็นแบบสถาปัตยกรรมเก่าแก่ มีประวัติความเป็นมาเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ ก็ย่อมจะมีคุณค่ามากกว่าวัดที่สร้างตามแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ และไม่มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ เป็นต้น นอกจากคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวนี้ยังมีประเด็นอื่น ๆ ให้พิจารณาอีกมาก ซึ่งทั้งนี้ ต้องพิจารณาอย่างถ่วงและใช้ความรอบรู้ของผู้พิจารณาให้กว้างขวาง

ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งหรือส่วนประกอบของสถานที่แห่งนั้นที่จะรับนักท่องเที่ยว หรือสิ่งที่จะช่วยในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่จะเลือกเดินทางมาสู่สถานที่แห่งนั้น ซึ่งแม้ว่า ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวจะไม่ใช่สิ่งดึงดูดใจหรือสิ่งตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว แต่ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวจะมีอิทธิพลมากในการตัดสินใจเลือกการเดินทางท่องเที่ยวมายังสถานที่นั้น ในการศึกษาครั้งนี้ขอกำหนดให้ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว เป็นลักษณะใหญ่ ๆ 5 ลักษณะได้แก่ สภาพการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม ข้อจำกัดในการรับนักท่องเที่ยว และความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน ซึ่งจะได้อธิบายรายละเอียดต่อไป

4.3.2 การให้คะแนนความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว

จากองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในหัวข้อ 4.3.1 ก็จะมีการให้คะแนนลำดับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งในที่นี้จะใช้ช่วงคะแนนจาก 0.5 ถึง 3.0 โดยเรียงลำดับจากน้อยไปหามาก หมายความว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญในตัวแปรประเด็นใดมากก็จะให้คะแนนมาก และมีความสำคัญในตัวแปรประเด็นใดก็จะให้คะแนนน้อย แต่ทั้งนี้ การให้คะแนนของแหล่งท่องเที่ยวใดก็จะเปรียบเทียบกันภายในแต่ละประเภท ซึ่งได้แบ่งไว้แล้วเป็น 3 ประเภท จะไม่มีการเปรียบเทียบข้ามประเภท เช่น ไม่นำค่าไปเปรียบเทียบกับงานเทศกาลประเพณี หรือไม่นำค่าตไปเปรียบเทียบกับวัด นอกจากนั้นจะเปรียบเทียบกันเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการศึกษาเท่านั้น จะไม่นำไปเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ นอกพื้นที่โครงการศึกษา เช่น ไม่นำวัดพระธาตุศรีบุญชัย จังหวัดลำพูน ไปเปรียบเทียบกับวัดพระสิงห์ จังหวัดเชียงใหม่ หรือไม่นำถ้ำผาไท จังหวัดลำปาง ไปเปรียบเทียบกับแพะเมืองผี จังหวัดแพร่ เป็นต้น เพราะจะทำให้การให้

คะแนนยุ่งยากและสับสนมาก

อนึ่ง ตัวแปรในองค์ประกอบแต่ละหมวดของแหล่งท่องเที่ยว จะมีความสำคัญทางการท่องเที่ยวไม่เท่าเทียมกัน เช่น คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวและความมีชื่อเสียงในปัจจุบันอาจมีความสำคัญมากกว่าสภาพการเข้าถึงและสิ่งอำนวยความสะดวก ดังนั้นคะแนนที่ให้ไปในแต่ละตัวแปรจึงไม่ใช่ค่าบ่งชี้ความสำคัญที่ถูกต้อง เช่น คะแนน 3.0 ของสิ่งอำนวยความสะดวก จะไม่เท่ากับคะแนน 3.0 ของคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว เพราะตัวแปรทั้งสองมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวไม่เท่ากันนั่นเอง ดังนั้นเพื่อให้การให้คะแนนของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งใกล้เคียงความถูกต้องมากที่สุด ตัวแปรแต่ละตัวจึงต้องมีค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวเอง เพื่อเปรียบเทียบในกลุ่มตัวแปรทั้งหมด เมื่อให้คะแนนตัวแปรใดก็ให้นำคะแนนไปคูณกับค่าน้ำหนักของตัวแปรนั้นเสียก่อน จึงจะถือว่าเป็นคะแนนที่แท้จริง จากนั้นจึงนำคะแนนที่คูณด้วยค่าน้ำหนักแล้วนั้นของแต่ละตัวแปรมารวมกันก็จะ เป็นคะแนนรวมของแหล่งท่องเที่ยววนั้น ๆ ซึ่งจะได้นำไปเปรียบเทียบเพื่อจัดลำดับความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ต่อไป

สำหรับรายละเอียดของตัวแปรในแต่ละหมวดองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่จะใช้วัดความสำคัญและให้คะแนน มีดังต่อไปนี้

- คุณค่าในตัวของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึงสาระที่แท้จริงของแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเปรียบเสมือนทุนเดิมของสถานที่แห่งนั้นที่สามารถสร้างความสนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเยือนได้ บางครั้งจะมีอิทธิพลมากกว่าตัวแปรอื่น ๆ มาก แต่ไม่สามารถเปรียบเทียบหรืออธิบายให้เห็นได้อย่างชัดเจนได้ เพราะมีลักษณะค่อนข้างเป็นนามธรรมและมีประเด็นปลีกย่อยหลายด้าน จึงไม่อาจแยกเป็นตัวแปรย่อย ๆ ได้ จำเป็นจะต้องใช้หลักการพิจารณาจากประสบการณ์ ความรอบรู้ และความรอบคอบมาก ลักษณะคุณค่าเหล่านี้ได้แก่ ความสวยงาม ลักษณะเด่นในตัวเอง ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ความเป็นมา ความสำคัญทางลัทธิความเชื่อและศาสนา บรรยากาศของธรรมชาติและวิถีชีวิตโดยรอบ เป็นต้น

- สภาพการเข้าถึง หมายถึงสภาพการคมนาคมไปสู่แหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ มีความสะดวก สบายเหมาะสมต่อการเดินทางท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากระยะทางจากจุดศูนย์กลาง การท่องเที่ยวมาสู่แหล่งท่องเที่ยว เช่น ระยะทางไกลไกลจากตัวอำเภอเมืองลำปางและ อำเภอเมืองลำพูน ซึ่งจะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของทั้ง 2 จังหวัด เป็นต้น พิจารณาจาก ลักษณะการเดินทางว่าเป็นอย่างไร เช่น โดยรถยนต์ เรือ หรือการเดินทาง สภาพของเส้นทาง เอื้ออำนวยต่อการเดินทางมากน้อยเพียงใด เช่น สามารถเข้าถึงได้ทุกฤดูกาลหรือไม่ ถ้าเป็นถนน มีขนาดกว้างแคบเพียงใด มีสภาพเป็นถนนคอนกรีต ทรายลูกรัง หรือถนนดิน ถ้าเป็นแม่น้ำ ลำคลอง ต้องใช้เรือหรือแพ มีสิ่งกีดขวางหรือไม่ และถ้าเป็นทางเท้า สภาพทางเดินดีหรือไม่ ระยะทางเดินไกลไกลเหมาะกับนักท่องเที่ยวเพียงใด การจัดหาพาหนะสะดวกหรือยาก และค่า วาจ้างแพหรือถูก เป็นต้น ถ้าแหล่งท่องเที่ยวใดมีความพร้อมในทุกด้านไม่ว่าการเข้าถึงได้ทุก ฤดูกาล ตั้งอยู่ไม่ไกล พาหนะทางกายและราคาพอสมควร ก็ย่อมจะได้คะแนนสูงสุดคือ 3.0 แต่หากมี ข้อเสียหรือข้อคอยไปในประการใดประการหนึ่งก็จะได้คะแนนลดหลั่นลงไปจนต่ำสุด คือ 0.5

- สิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึงสิ่งบริการพื้นฐานต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยว และระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการ ซึ่งมีอยู่ในบริเวณพื้นที่นั้น ๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้ได้ อย่างสะดวกสบายมากน้อยเพียงใด เช่น ที่พัก ร้านอาหาร สถานเริงรมย์ สถานบริการอื่น ๆ ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ สถานรักษาพยาบาล สถานีตำรวจ หรือระบบรักษาความปลอดภัย อื่น ๆ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะพิจารณาทั้งปริมาณและคุณภาพควบคู่กันไป และถ้าหากในบริเวณ แหล่งท่องเที่ยว นั้นไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างครบถ้วน ก็จะพิจารณาถึงความสะดวกและความ ใกล้เคียงที่จะไปอาศัยใช้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกจากแหล่งชุมชนข้างเคียง

- สภาพแวดล้อม หมายถึงสิ่งที่รายรอบซึ่งรวมถึงแต่สภาพทางธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสภาพอื่น ๆ เช่น สภาพทางกายภาพ กลิ่น เสียง ควัน และความสะอาด ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิด ขึ้นได้ทั้งในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเองและบริเวณข้างเคียง หากสภาพแวดล้อมเกิดปัญหาจนเป็นไป ในลักษณะมลภาวะ ก็ย่อมจะส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวเกิดสภาพเสื่อมโทรม ลดคุณค่า และลดความ ประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ดังนั้นสภาพแวดล้อมดีหรือเลวจะเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อแหล่งท่องเที่ยว การให้คะแนนตัวแปรนี้จะให้มากถ้าแหล่งท่องเที่ยว นั้นปลอดจากปัญหามลภาวะหรือปัญหาสภาพ

แวดล้อม แต่ถ้ามียุทธศาสตร์จะลดลงตามความรุนแรงของปัญหา

- ข้อจำกัดในการรับนักท่องเที่ยว หมายถึงอุปสรรคหรือข้อขัดข้องในการใช้สถานที่แห่งนั้นเป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ข้อจำกัดทางด้านพื้นที่ที่สามารถรับนักท่องเที่ยวได้ครั้งละไม่มาก ปัญหาความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว ปัญหาชายแดน ปัญหาผู้ก่อการร้าย ข้อจำกัดเป็นเขตหวงห้ามยากแก่การขออนุญาตเข้าชม และข้อจำกัดอื่น ๆ เป็นต้น ดังนั้นถ้าแหล่งท่องเที่ยวใดมีข้อจำกัดมากก็จะได้คะแนนน้อย และถ้ามียุทธศาสตร์น้อยก็จะได้คะแนนสูงขึ้นตามลำดับ

- ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน หมายถึง ความเป็นที่รู้จักแพร่หลายของแหล่งท่องเที่ยวในขณะนี้ในกลุ่มนักท่องเที่ยว โดยทั่วไปในปัจจุบัน ซึ่งจะได้จากแบบสอบถามนักท่องเที่ยว ธุรกิจท่องเที่ยว และจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง ทั้งนี้ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวนี้จะเป็นเครื่องชี้วัดความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด หากจะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีจะต้องเพิ่มการประชาสัมพันธ์มากน้อยเพียงใด ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวใดเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายมากอยู่แล้วก็จะได้คะแนนสูง และคะแนนก็จะลดลงถ้าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่ค่อยเป็นที่รู้จักกัน

จากหลักเกณฑ์การให้คะแนนความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น สามารถพิจารณาอย่างละเอียดก็จะได้คะแนนดิบของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดลำปาง - ลำพูน ซึ่งจะคัดเลือกสถานที่บางแห่งซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวขนาดเล็กและเหมาะสมสำหรับเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจเฉพาะของประชาชนในท้องถิ่นใกล้เคียง กับแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นงานเทศกาลประเพณี เพราะไม่เหมาะสมต่อการพิจารณาให้คะแนนตามแบบตัวแปรข้างต้น แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง - ลำพูนที่นำมาพิจารณาให้คะแนนมีจำนวน 42 แห่ง และมีค่าคะแนนดิบ ตามตารางที่ 4.1

ดังนี้

ตารางที่ 4.1 คะแนนดิบแสดงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง-ลำพูน

แหล่งท่องเที่ยว	ตัวแปร	สภาพการเข้าถึง	สิ่งอำนวยความสะดวก	สภาพแวดล้อม	ข้อจำกัดในการรับนักท่องเที่ยว	ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน	คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว
1. ส่วนสาธารณะหนองกระทิง		3.0	2.5	2.5	2.5	1.5	1.5
2. อุทยานแห่งชาติคอกยขุนตาน		2.0	2.0	3.0	2.5	3.0	2.5
3. แคมป์แม่วัง		2.5	2.0	3.0	2.5	2.5	2.5
4. ถ้ำผาไท		3.0	2.5	2.5	3.0	3.0	2.0
5. น้ำตกวังแก้ว		1.5	1.5	3.0	2.0	1.5	2.5
6. น้ำพุร้อนและน้ำตกแจซ้อน		2.0	1.5	2.0	2.5	1.0	2.0
7. ภูเขาไฟลำปาง		2.0	1.0	2.5	2.5	0.5	2.0
8. เขื่อนกิ่วลม		2.5	3.0	3.0	2.5	2.5	2.5
9. วัดพระแก้วดอนเต้า		3.0	3.0	2.5	3.0	3.0	2.5
10. วัดเจดีย์ขาว		3.0	2.5	2.5	3.0	3.0	2.5
11. วัดพระธาตุมอนพญาแช่		2.5	2.0	2.5	2.5	1.5	2.0
12. วัดมอนสัณฐาน		3.0	2.0	2.5	2.5	1.5	2.0
13. วัดศรีชุม		3.0	3.0	2.5	3.0	2.5	2.0

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

แหล่งท่องเที่ยว	ตัวแปร	สภาพการเข้าถึง	สิ่งอำนวยความสะดวก	สภาพแวดล้อม	ข้อจำกัดในการรับนักท่องเที่ยว	ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน	คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว
14. วัดพระธาตุเสด็จ		2.5	2.0	2.5	2.5	1.5	2.0
15. วัดพระธาตุลำปางหลวง		2.5	2.5	3.0	3.0	3.0	3.0
16. วัดศรีรองเมือง		3.0	3.0	2.5	3.0	2.0	2.0
17. รดมา		3.0	3.0	2.5	2.5	3.0	3.0
18. บ้านเสานัก		3.0	3.0	2.5	2.0	2.0	2.0
19. เขมืองลิกไนท์แม่มาะ		2.5	3.0	2.5	2.5	3.0	3.0
20. ศูนย์ฝึกลูกช้าง		2.5	2.0	3.0	2.5	3.0	3.0
21. บ้านใหม่พัฒนา		2.0	1.5	2.5	2.0	0.5	2.0
22. น้ำตกวังหลวงและถ้ำหลวง		1.5	0.5	3.0	1.5	0.5	2.0
23. ถ้ำเฮอร์วณ		1.5	1.0	2.5	2.0	1.0	2.0
24. อุทยานแห่งชาติแม่ปิง		1.0	1.0	3.0	2.0	1.0	2.5
25. อ่างเก็บน้ำท่าปลาตุ๊ก		2.0	1.5	3.0	2.0	1.0	2.0

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

แหล่งท่องเที่ยว	ตัวแปร	สภาพการเข้าถึง	สิ่งอำนวยความสะดวก	สภาพแวดล้อม	ข้อจำกัดในการรับนักท่องเที่ยว	ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน	คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว
26. วัดพระธาตุศรีบุญชัย		3.0	3.0	2.5	3.0	3.0	3.0
27. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติลำพูน		3.0	3.0	2.5	3.0	2.0	2.5
28. วัดจามเทวี		3.0	3.0	2.5	3.0	2.5	2.5
29. วัดมहांวัน		3.0	3.0	2.5	3.0	2.0	2.0
30. กูซ่าง		3.0	3.0	2.5	3.0	2.0	2.0
31. วัดพระยืน		2.5	3.0	3.0	2.5	2.0	2.0
32. วัดมณเฑียราราม		3.0	3.0	2.5	3.0	2.0	2.0
33. อนุสาวรีย์พระนางจามเทวี		3.0	3.0	2.5	3.0	2.0	2.5
34. วัดพระพุทธรูปตากผ้า		2.5	2.5	3.0	3.0	2.5	3.0
35. วัดบ้านปาง		2.0	1.5	2.5	2.0	0.5	2.0
36. เวียงท่าหาลัง		1.5	1.0	3.0	2.0	0.5	2.0
37. วัดพระบาทห้วยต้มและหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยง		1.0	0.5	2.5	1.5	0.5	2.0

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

แหล่งท่องเที่ยว	ตัวแปร	สภาพการเข้าถึง	สิ่งอำนวยความสะดวก	สภาพแวดล้อม	ข้อจำกัดในการรับนักท่องเที่ยว	ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน	คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว
38. หมู่บ้านหนองช้างค้ำ		3.0	2.5	2.5	2.5	2.5	2.0
39. ป่าช้าง		3.0	3.0	2.5	3.0	3.0	2.5
40. หมู่บ้านแมชะนาค		1.5	1.5	2.5	2.0	1.5	2.0
41. บ้านหนองเงือก		2.0	2.0	2.0	2.5	1.0	1.5
42. หมู่บ้านห้วยทะเล		1.5	1.0	2.0	2.0	1.5	2.0

- หมายเหตุ
1. รวมอุทยานแห่งชาติคอกยูนตานและอุโมงค์ขุนตาน พิจารณาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งเดียวกัน
 2. รวมวัดพระพุทธรบาทห้วยต้มและศูนย์พัฒนาชาวเขาย่านพระบาทห้วยต้ม พิจารณาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งเดียวกัน
 3. รวมน้ำตกวังหลวงและถ้ำหลวง พิจารณาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งเดียวกัน เพราะที่ตั้งใกล้เคียงกัน
 4. สำหรับสถานที่บางแห่งเป็นเพียงจุดผ่าน โดยนักท่องเที่ยวทั่วไปมักไม่แวะชม เช่น อนุสาวรีย์ และศาลเจ้า ก็จะไม่นำมาพิจารณา
 5. แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มงานเทศกาลและประเพณีไม่ได้นำมาพิจารณาด้วย เพราะประเด็นตัวแปรยุ่งยากและแตกต่างกัน

4.3.3 การให้ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปร

คะแนนดิบที่แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งได้จากการประเมินค่าตัวแปรในแต่ละประเด็นนั้น ยังไม่ได้เป็นตัวชี้วัดความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่แท้จริง เนื่องจากตัวแปรแต่ละตัวจะมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวต่างกัน ดังนั้นการให้ค่าน้ำหนักตัวแปรแต่ละตัวแล้วนำไปปรับคะแนนดิบใหม่ก็จะทำให้การให้คะแนนรวมแสดงถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด

จากการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมา ได้ใช้การหาค่าน้ำหนักด้วยวิธีปรับปรุงจากตารางสหสัมพันธ์ (Correlation Matrix) ของ D.M. Smith (1977: 270-274) และผลจากใช้ตารางดังกล่าวปรากฏว่าสอดคล้องกับการคาดคะเนมากที่สุด ดังนั้นจึงนำตารางสหสัมพันธ์มาใช้หาความสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละคู่ ตัวแปรใดที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นมากที่สุดจะเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญมากที่สุด คะแนนความสำคัญนี้เองจะเป็นค่าน้ำหนักที่นำไปถ่วง (Weighting) คือนำไปคูณกับคะแนนดิบของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้คะแนนในตัวแปรนั้น คะแนนที่ได้หลังจากถ่วงน้ำหนักแล้วจะถือว่าเป็นคะแนนบอกความสำคัญที่แท้จริงของแหล่งท่องเที่ยว เมื่อนำคะแนนทั้ง 6 ตัวแปรมารวมกันแล้ว คะแนนรวมที่ได้จะเป็นตรรกษณ์ชี้ถึงความสำคัญของสถานที่ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวว่ามีมากน้อยกว่ากันอย่างไร ซึ่งจะนำไปสู่การจัดอันดับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดในจังหวัดลำปาง-ลำพูน

การหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรว่ามีมากน้อยเพียงใด สามารถทำได้โดยอาศัยสูตรหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ประคอง กรรณสูตร : 2520 64-66) ดังนี้

$$r_{xy} = \frac{N \sum xy - \sum x \sum y}{\sqrt{[N \sum x^2 - (\sum x)^2][N \sum y^2 - (\sum y)^2]}}$$

เมื่อ r_{xy} = ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของข้อมูลในชุดของตัวแปร x และ y
 N = จำนวนคู่ของข้อมูลทั้งหมด ในที่นี้เท่ากับ 42
 x = คะแนนดิบในชุดของข้อมูลตัวแปร x
 y = คะแนนดิบในชุดของข้อมูลตัวแปร y

จากการทดลองนำตัวแปรทั้ง 6 ลักษณะมาจับคู่หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กัน ปรากฏว่ามีตัวแปร 5 ตัว คือ สภาพการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก ข้อจำกัดในการรับนักท่องเที่ยว ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน และคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ที่มีค่าเป็นบวกซึ่งแสดงว่าเป็นตัวแปรที่มีค่าสหสัมพันธ์ต่อกันและกัน แต่ตัวแปรอีกตัวคือสภาพแวดล้อม กลับมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็นลบมาก แสดงว่ามีค่าสหสัมพันธ์ผกผันกับตัวแปรอื่น ๆ ดังนั้นจึงขอแยกตัวแปรสภาพแวดล้อมเป็นอีกแกนหนึ่ง โดยไม่คิดค่าสหสัมพันธ์ต่อตัวแปรอื่น ๆ เพื่อให้ได้คาบอกรนำหนักที่ใกล้เคียงความเป็นจริงที่สุด

ตารางที่ 4.2 แสดงสหสัมพันธ์ของตัวแปร 5 ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง-ลำพูน

ตัวแปร	สภาพการเข้าถึง	สิ่งอำนวยความสะดวก	ข้อจำกัดในการรับนักท่องเที่ยว	ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน	คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว
สภาพการเข้าถึง	-	0.86	0.85	1.47	0.18
สิ่งอำนวยความสะดวก	0.86	-	0.77	0.84	0.29
ข้อจำกัดในการรับนักท่องเที่ยว	0.85	0.77	-	0.59	0.25
ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน	1.47	0.84	0.59	-	0.63
คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว	0.18	0.29	0.25	0.63	-
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รวม	3.36	2.76	2.46	3.53	1.35

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละคู่ เมื่อนำแสดงในตารางสหสัมพันธ์ (Correlation Matrix) แล้วผลรวมของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แต่ละตัวก็จะเป็นค่าที่บอกรนำหนักหรือความ

สำคัญของตัวแปรแต่ละตัว นำไปคูณกับคะแนนดิบของตัวแปรแต่ละตัว ผลรวมที่ได้จะเป็นค่าความสำคัญของตัวแปร 5 ตัว ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์ต่อกัน นำผลรวมที่ได้ไปจัดกลุ่มของแหล่งท่องเที่ยวตามลำดับความสำคัญ โดยพิจารณาจากกราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างแกนนอนกับแกนตั้ง ให้แกนนอนเป็นค่าผลรวมของตัวแปร 5 ตัวที่มีค่าสหสัมพันธ์ต่อกัน และแกนตั้งเป็นค่าคะแนนดิบของตัวแปรสภาพแวดล้อม และมีเส้น \bar{y} เป็นเส้นแสดงค่าเฉลี่ยของค่าผลรวมตัวแปร 5 ตัว เท่ากับ 30.0 และเส้น \bar{x} เป็นเส้นแสดงค่าเฉลี่ยของสภาพแวดล้อม เท่ากับ 2.6

ข้อสังเกตโดยเฉลี่ยจะพบว่าแหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าคะแนนตัวแปรการเข้าถึงและสิ่งอำนวยความสะดวกมาก ค่าคะแนนสภาพแวดล้อมจะต่ำ ทั้งนี้เพราะเมื่อความเจริญเข้าไปถึงแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวจะถูกเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อมคุณค่าหรือความสวยงามไป เช่น สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติถูกทำลายไป หรือสภาพท้องถิ่นชนบทที่แสดงออกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านถูกเปลี่ยนแปลงเป็นสภาพสังคมเมืองไป

ตารางที่ 4.3 คะแนนที่ดวงน้ำหนักแล้วแสดงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง-ลำพูน

แหล่งท่องเที่ยว ตัวแปร	สภาพการเข้าถึง	สิ่งอำนวยความสะดวก	ข้อจำกัดในการ รับนักท่องเที่ยว	ความมีชื่อเสียง ในปัจจุบัน	คุณค่าของแหล่ง ท่องเที่ยว	คะแนน รวม	สภาพ แวดล้อม
จังหวัดลำปาง							
1. สวนสาธารณะหนองกระติง	10.08	8.28	6.15	5.29	2.02	31.82	2.5
2. อุทยานแห่งชาติคอยขุนตาน	6.72	5.52	6.15	10.59	3.37	32.35	3.0
3. แคมป์แม่วัง	8.40	5.52	6.15	8.82	2.70	32.26	3.0
4. ถ้ำผาไท	10.08	6.90	7.38	10.59	2.70	37.65	2.5
5. น้ำตกวังแก้ว	5.04	4.14	4.92	5.29	3.37	22.76	3.0
6. น้ำพุร้อนและน้ำตกแจซ้อน	6.72	4.14	6.15	3.53	2.70	23.24	2.0
7. ภูเขาไฟลำปาง	6.72	2.76	6.15	1.76	2.70	20.09	2.5
8. เขื่อนกิ่วลม	8.40	8.28	6.15	8.82	3.37	35.02	3.0
9. วัดพระแก้วดอนเต้า	10.08	8.26	7.38	10.59	3.37	39.68	2.5
10. วัดเจดีย์ขาว	10.08	6.90	7.38	10.59	3.37	38.32	2.5
11. วัดพระธาตุม่อนพญาแช่	8.40	5.52	6.15	5.29	2.70	28.06	2.5

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ตัวแปร แหล่งท่องเที่ยว	สภาพการเข้าถึง	สิ่งอำนวยความสะดวก	ข้อจำกัดในการ รับนักท่องเที่ยว	ความมีชื่อเสียง ในปัจจุบัน	คุณค่าของแหล่ง ท่องเที่ยว	คะแนน รวม	สภาพ แวดล้อม
12. วัดมอนสิอัฐฐาน	10.08	5.52	6.15	5.29	2.70	29.74	2.5
13. วัดศรีชุม	10.08	8.28	7.38	8.82	2.70	37.26	2.5
14. วัดพระธาตุเสด็จ	8.40	5.52	6.15	5.29	2.70	28.06	2.5
15. วัดพระธาตุลำปางหลวง	8.40	6.90	7.38	10.59	4.05	37.32	3.0
16. วัดศรีรองเมือง	10.08	8.28	7.38	7.06	2.70	35.50	2.5
17. รถม้า	10.08	8.28	6.15	10.59	4.05	39.15	2.5
18. บ้านเสานัก	10.08	8.28	4.92	7.06	2.70	33.04	2.5
19. เขมืองลิกไนท์แม่เมาะ	8.40	8.28	6.15	10.79	4.05	37.67	2.5
20. ศูนย์ฝึกลูกช้าง	8.40	5.52	6.15	10.79	4.05	34.91	3.0
21. บ้านใหม่พัฒนา	6.72	4.14	4.92	1.76	2.70	20.24	2.5
จังหวัดลำพูน							
22. น้ำตกวังหลวงและถ้ำหลวง	3.36	1.38	4.92	1.76	2.70	14.12	2.5
23. ถ้ำเอราวัณ	5.04	2.76	4.92	3.53	2.70	18.95	3.0

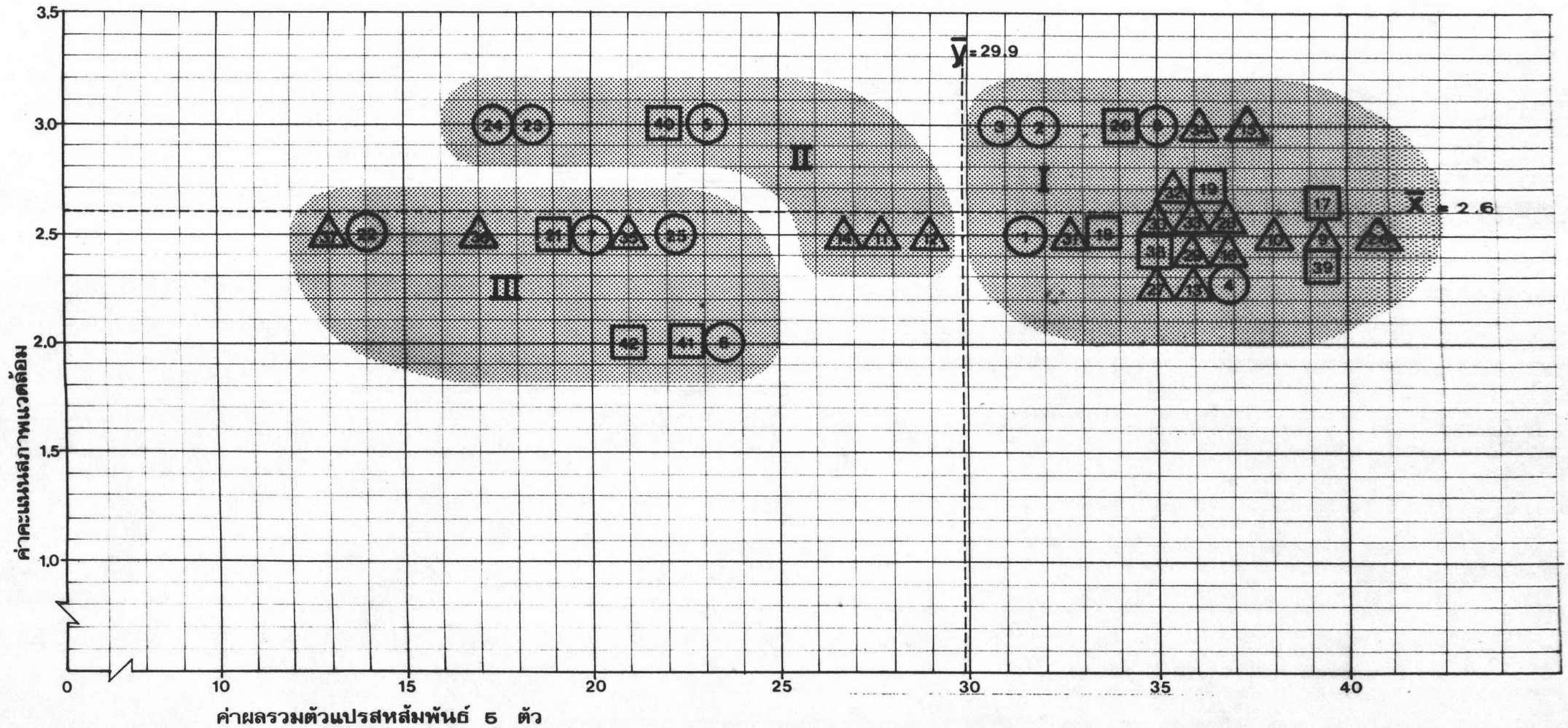
ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ตัวแปร แหล่งท่องเที่ยว	สภาพการเข้าถึง	สิ่งอำนวยความสะดวก	ข้อจำกัดในการ รับนักท่องเที่ยว	ความมีชื่อเสียง ในปัจจุบัน	คุณค่าของแหล่ง ท่องเที่ยว	คะแนน รวม	สภาพ แวดล้อม
24. อุทยานแห่งชาติแม่ปิง	3.36	2.76	4.92	3.53	3.37	17.94	3.0
25. อ่างเก็บน้ำหาลาดุก	6.72	4.14	4.92	3.53	2.70	22.01	2.5
26. วัดพระธาตุดุริฎชัย	10.08	8.28	7.38	10.59	4.05	40.38	2.5
27. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติลำพูน	10.08	8.28	7.38	7.06	3.37	36.17	2.5
28. วัดจามเทวี	10.08	8.28	7.38	8.82	3.37	37.93	2.5
29. วัดมहांวัน	10.08	8.28	7.38	7.06	2.70	35.50	2.5
30. กู่ช้าง	10.08	8.28	7.38	7.06	2.70	35.50	2.5
31. วัดพระยืน	8.40	8.28	6.15	7.06	2.70	32.59	2.5
32. วัดรมณียาราม	10.08	8.28	7.38	7.06	2.70	35.50	2.5
33. อนุสาวรีย์พระนางจามเทวี	10.08	8.28	7.38	7.06	3.37	36.17	2.5
34. วัดพระพุทธรูปตากผ้า	8.40	6.90	7.38	8.82	4.05	35.55	3.0
35. วัดบ้านปาง	6.72	4.14	4.92	1.76	2.70	20.24	2.5
36. เวียงท่าหาลัง	5.04	2.76	4.92	1.76	2.70	17.18	2.5

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ตัวแปร แหล่งท่องเที่ยว	สภาพการเข้าถึง	สิ่งอำนวยความสะดวก	ข้อจำกัดในการ รับนักท่องเที่ยว	ความมีชื่อเสียง ในปัจจุบัน	คุณค่าของแหล่ง ท่องเที่ยว	คะแนน รวม	สภาพ แวดล้อม
37. วัดพระบาทห้วยต้มและหมู่บ้าน ชาวกะเหรี่ยง	3.36	1.38	3.69	1.76	2.70	12.89	2.5
38. หมู่บ้านหนองช้างคืน	10.08	6.90	6.15	8.82	2.70	34.65	2.5
39. ป่าช้าง	10.08	8.28	7.38	10.59	3.37	39.70	2.5
40. หมู่บ้านแม่ชะนาค	5.04	4.14	4.92	5.29	2.70	22.09	3.0
41. บ้านหนองเงือก	6.72	5.52	6.15	3.53	2.02	23.94	2.0
42. หมู่บ้านห้วยหละ	5.04	2.76	4.92	5.29	2.70	20.71	2.0
						$\bar{Y} = 29.9$	$\bar{X} = 2.6$

แผนภูมิที่ 4.1 แสดงการจัดกลุ่มค่าความสำคัญหรือ ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง - ลำพูน



- กลุ่มที่ I กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวศักยภาพสูง
- กลุ่มที่ II กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวศักยภาพปานกลาง
- กลุ่มที่ III กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวศักยภาพต่ำ

หมายเหตุ สัญลักษณ์ที่ใช้ในแผนภูมิที่

- 1 ส่วนสาธารณะหนองกระทิง
- 2 อุทยานแห่งชาติคอยขุนตาน
- 3 แคมป์แม่วัง
- 4 ถ้ำผาไท
- 5 น้ำตกวังแก้ว
- 6 น้ำพุร้อนและน้ำตกแจ้ซ้อน
- 7 ภูเขาไฟลำปาง
- 8 วัดพระแก้วดอนเต้า
- 9 เขื่อนกิ่วลม
- 10 วัดเจดีย์ขาว
- 11 วัดพระธาตุมอนพญาแช่
- 12 วัดมอนสลักราน
- 13 วัดศรีชุม
- 14 วัดพระธาตุน้อย

- 15 วัดพระธาตูลำปางหลวง
- 16 วัดศรีรองเมือง
- 17 รถมา
- 18 บ้านเสานัก
- 19 เหมืองลิกไนท์แม่เมาะ
- 20 ศูนย์ฝึกลูกช้าง
- 21 บ้านใหม่พัฒนา
- 22 น้ำตกวังหลวงและถ้ำหลวง
- 23 ถ้ำเอราวัณ
- 24 อุทยานแห่งชาติแม่ปิง
- 25 อ่างเก็บน้ำห้วยปลาดุก
- 26 วัดพระธาตุนคร
- 27 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติลำปาง
- 28 วัดจามเทวี

- 29 วัดมเหยงคณ์
- 30 ภูซาง
- 31 วัดพระยืน
- 32 วัดธรรมิการาม
- 33 อนุสาวรีย์พระนางจามเทวี
- 34 วัดพระบาทตากผ้า
- 35 วัดบ้านปาง
- 36 เวียงท่าหลวง
- 37 วัดพระบาทห้วยต้ม
- 38 หมู่บ้านหนองช้างคืน
- 39 ป่าซาง
- 40 หมู่บ้านแม่ชะนาค
- 41 บ้านหนองเงือก
- 42 หมู่บ้านห้วยทะเล

4.3.4 การจัดกลุ่มความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง-ลำพูน

ผลจากการพิจารณากราฟแสดงการกระจุกตัวของแหล่งท่องเที่ยวตามค่าความสำคัญในแผนภูมิที่ พบว่าแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 42 แห่ง สามารถแบ่งกลุ่มตามค่าความสำคัญได้ 3 กลุ่มดังนี้คือ

กลุ่มที่ 1 แหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าความสำคัญสูง มีค่าคะแนนรวมของตัวแปร 5 ตัว ระหว่าง 28.06 - 40.38 และค่าสภาพแวดล้อม 2.5 - 3.0 มีจำนวนทั้งหมด 25 แห่ง แยกเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ 5 แห่ง ประเภทประวัติศาสตร์และศาสนา 14 แห่ง และประเภทวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณี 6 แห่ง และตั้งอยู่ในจังหวัดลำปาง 13 แห่ง จังหวัดลำพูน 12 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้มีดังนี้

- | | |
|---------------------------------|-------------------------------|
| 1. วัดพระธาตุหริภุญชัย | อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน |
| 2. ป่าช้าง | อำเภอป่าช้าง จังหวัดลำพูน |
| 3. วัดพระแก้วดอนเต้า | อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง |
| 4. รถม้า | อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง |
| 5. วัดเจดีย์ขาว | อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง |
| 6. วัดจามเทวี | อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน |
| 7. เขื่อนลิกไนท์แม่เมาะ | กิ่งอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง |
| 8. ถ้ำผาไท | อำเภองาว จังหวัดลำปาง |
| 9. วัดพระธาตุลำปางหลวง | อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง |
| 10. วัดศรีชุม | อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง |
| 11. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติลำพูน | อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน |
| 12. อนุสาวรีย์พระนางจามเทวี | อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน |
| 13. วัดพระพุทธรูปตากผ้า | อำเภอป่าช้าง จังหวัดลำพูน |
| 14. วัดมहांวัน | อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน |
| 15. กูช้าง | อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน |
| 16. วัดรมณีธาราม | อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน |
| 17. วัดศรีร่องเมือง | อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน |

18. เขื่อนกั้วลม	อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
19. ศูนย์ฝึกลูกช้าง	อำเภองาว จังหวัดลำปาง
20. หมู่บ้านหนองช้างคืน	อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
21. บ้านเสานัก	อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
22. วัดพระยืน	อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
23. อุทยานแห่งชาติคอยขุนตาน	อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง
24. แคมป์แม่วัง	อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง
25. สวนสาธารณะหนองกระทิง	อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

จะเห็นได้ว่าในพื้นที่จังหวัดลำปาง-ลำพูนมีข้อได้เปรียบมีแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีความสำคัญสูง ซึ่งก็หมายถึงมีศักยภาพทางการพัฒนาการท่องเที่ยวสูงอยู่ถึงร้อยละ 59.5 หรือเกินครึ่งของจำนวนแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ทั้งหมด นอกจากนี้จะกระจายอยู่ในพื้นที่ของจังหวัดลำปางและลำพูนเป็นจำนวนใกล้เคียงกัน และส่วนใหญ่จะเกาะกลุ่มกันอยู่ในเขตอำเภอเมือง จะมีอยู่บ้างจำนวนน้อยในเขตอำเภอใกล้เคียง แสดงให้เห็นว่าสภาพความเป็นเมือง การคมนาคมขนส่ง และการบริการขั้นพื้นฐานมีความสำคัญมากต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว พร้อมทั้งลักษณะการเกาะกลุ่มของแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงกันจะมีส่วนเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีความสำคัญตามกันไปด้วย

สำหรับประเภทของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดลำปาง-ลำพูน ปรากฏว่าส่วนใหญ่มีจำนวนถึงร้อยละ 60 เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์และศาสนา รองลงมาเป็นประเภทวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีร้อยละ 24 และประเภทธรรมชาติร้อยละ 16 ดังนั้นจะส่งผลไปถึงการวางแผนด้านตลาดว่าควรจะต้องจัดกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจด้านศิลปวัฒนธรรมเป็นสำคัญ

กลุ่มที่ 2 แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญปานกลาง มีค่าคะแนนรวมของตัวแปร 5 ตัวระหว่าง 14.27 - 29.74 และค่าสภาพแวดล้อม 2.5 - 3.0 มีจำนวนทั้งหมด 7 แห่ง แยกเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ 3 แห่ง ประเภทประวัติศาสตร์และศาสนา 3 แห่ง และประเภทวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณี 1 แห่ง และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ในจังหวัดลำปาง 4 แห่ง และจังหวัดลำพูน 3 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้มีดังนี้

- | | |
|------------------------|----------------------------|
| 1. วัดมอญสุวรรณ | อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง |
| 2. วัดพระธาตุมอญพาแช่ | อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง |
| 3. วัดพระธาตุเสด็จ | อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง |
| 4. น้ำตกวังแก้ว | อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง |
| 5. หมู่บ้านแมชะนาค | อำเภอแมทา จังหวัดลำพูน |
| 6. ถ้ำเอราวัณ | อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน |
| 7. อุทยานแห่งชาติแมปิง | อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน |

แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดลำปางและลำพูนเป็นจำนวนใกล้เคียงกัน และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพทางการพัฒนาปานกลาง มีจำนวนอยู่เพียงร้อยละ 16 ของแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด และจะกระจายตั้งอยู่ในอำเภอรอบนอก ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวจะมีทั้งประเภทธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมเป็นจำนวนใกล้เคียงกัน แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้หากมีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้นก็จะสามารถยกระดับให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มที่ 1 ได้ และจะสามารถดึงดูดความสนใจได้ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ

กลุ่มที่ 3 แหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าความสำคัญต่ำ มีค่าคะแนนรวมของตัวแปร 5 ตัวระหว่าง 11.21 - 23.24 และค่าสภาพแวดล้อม 2.0 - 2.5 มีจำนวนทั้งหมด 10 แห่ง แยกเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ 4 แห่ง ประเภทประวัติศาสตร์และศาสนา 3 แห่ง และประเภทวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณี 3 แห่ง และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ในจังหวัดลำปาง 3 แห่ง และจังหวัดลำพูน 6 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ดังนี้

- | | |
|----------------------------|----------------------------|
| 1. เวียงท่าหาลัง | อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน |
| 2. น้ำพุร้อนและน้ำตกแจซ้อน | อำเภอแจห่ม จังหวัดลำปาง |
| 3. บ้านหนองเงือก | อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน |
| 4. อ่างเก็บน้ำทาปลาตุก | อำเภอแมทา จังหวัดลำพูน |
| 5. หมู่บ้านห้วยทะเล | อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน |
| 6. วัดบ้านปาง | อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน |
| 7. บ้านใหม่พัฒนา | อำเภอแจห่ม จังหวัดลำปาง |

8. ภูเขาไฟลำปาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง
9. น้ำตกวังหลวงและถ้ำหลวง อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน
10. วัดพระบาทห้วยต้มและหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยง อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดลำพูนมากกว่าจังหวัดลำปาง เป็นกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีศักยภาพทางการพัฒนาต่ำ มีจำนวนอยู่เพียงร้อยละ 24 ของแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด และตั้งอยู่ในอำเภอรอบนอก ดังนั้นจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีปัญหาด้านการเข้าถึงและสิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาในขั้นต้นอาจจะพัฒนาไว้เพื่อบริการนักท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น หรือนักท่องเที่ยวชาวไทยไปก่อน

นอกจากนี้หากพิจารณาการจัดกลุ่มแหล่งท่องเที่ยว เป็นรายประเภทในจังหวัดลำปาง-ลำพูน ในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละประเภทจะจำแนกกลุ่มได้ดังนี้

ประเภทธรรมชาติ

กลุ่มที่ 1 แหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าความสำคัญหรือศักยภาพทางการพัฒนาสูง ได้แก่

- ถ้ำผาไท อำเภองาว จังหวัดลำปาง
- เขื่อนกิ่วลม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
- อุทยานแห่งชาติดอยขุนตาน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง
- แคมป์แม่วัง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
- สวนสาธารณะหนองกระเทียม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

กลุ่มที่ 2 แหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าความสำคัญหรือศักยภาพทางการพัฒนาปานกลาง ได้แก่

- น้ำตกวังแก้ว อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง
- ถ้ำเอราวัณ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
- อุทยานแห่งชาติแมปิง อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

กลุ่มที่ 3 แหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าความสำคัญหรือศักยภาพทางการพัฒนาต่ำ ได้แก่

- น้ำพุร้อนและน้ำตกแจซ้อน อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง
- อ่างเก็บน้ำท่าปลาตุ๊ก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

กลุ่มที่ 2 แหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าความสำคัญหรือศักยภาพทางการพัฒนาปานกลาง ได้แก่

- วัดมอนต์ฐาน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
- วัดพระธาตุมอนพญาแช่ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
- วัดพระธาตุเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

กลุ่มที่ 3 แหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าความสำคัญหรือศักยภาพทางการพัฒนาต่ำ ได้แก่

- เวียงท่าหาลั้ง อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน
- วัดบ้านปาง อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน
- วัดพระบาทห้วยต้มและหมู่บ้านชาวกระเหรี่ยง อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์และศาสนาซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัดลำปาง-ลำพูน คุ้มมีอยู่ถึง 20 แห่ง และจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงถึง 14 แห่งหรือร้อยละ 70 ศักยภาพปานกลาง 3 แห่ง หรือร้อยละ 15 และศักยภาพต่ำ 3 แห่ง หรือร้อยละ 15 โดยเฉลี่ยแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ที่มีศักยภาพสูงและปานกลางจะตั้งอยู่ในจังหวัดลำปางและจังหวัดลำพูนเป็นจำนวนมากใกล้เคียงกัน ดังนั้นจึงถือได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของทั้งสองจังหวัด

ประเภทวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณี

กลุ่มที่ 1 แหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าความสำคัญหรือศักยภาพทางการพัฒนาสูง ได้แก่

- ป่าช่าง อำเภอป่าช่าง จังหวัดลำพูน
- รถม้า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
- เหมืองลิ้นในท์แม่เมาะ กิ่งอำเภอมแม่เมาะ จังหวัดลำปาง
- ศูนย์ฝึกลูกช้าง อำเภองาว จังหวัดลำปาง
- หมู่บ้านหนองข้างคันทน์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
- บ้านเสานัก อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

กลุ่มที่ 2 แหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าความสำคัญหรือศักยภาพทางการพัฒนาปานกลาง ได้แก่

- หมู่บ้านแม่ชะนาค อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

กลุ่มที่ 3 แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญหรือศักยภาพทางการพัฒนาต่ำ ได้แก่

- | | |
|--------------------|----------------------------|
| - บ้านหนองเงือก | อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน |
| - หมู่บ้านห้วยทะเล | อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน |
| - บ้านใหม่พัฒนา | อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน |

แหล่งท่องเที่ยวประเภทวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีของจังหวัดลำปาง-ลำพูนมีอยู่ 10 แห่ง ซึ่งน้อยกว่าแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น ๆ จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง 6 แห่ง ศักยภาพปานกลาง 1 แห่ง และศักยภาพต่ำ 3 แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในจังหวัดลำพูน แต่ในกลุ่มที่มีศักยภาพสูงจะมีจำนวนเท่ากันทั้ง 2 จังหวัด

โดยสรุปจากการพิจารณาการแบ่งกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวทั้งแบบรวมทุกประเภท และแยกแบ่งกลุ่มรายประเภท ก็พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงของทั้งจังหวัดลำปางและลำพูน คือ ประเภทประวัติศาสตร์และศาสนา และส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองหรือเขตอำเภอใกล้เคียงรอบนอก ส่วนแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติและประเภทวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีที่มีศักยภาพสูงมีอยู่น้อย จึงควรเร่งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ที่มีศักยภาพรองลงมาให้ดีขึ้นหรือสำรวจหาแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้เพื่อพัฒนาเพิ่มขึ้น เพื่อให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง-ลำพูนมีความหลากหลาย สามารถดึงดูดตลาดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้ทุกกลุ่มหรือทุกความนิยม

4.3.5 การจัดกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวตามลักษณะการรวมตัวกันในพื้นที่

แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง-ลำพูน สามารถแบ่งกลุ่มออกได้เมื่อพิจารณาการรวมตัวกันในพื้นที่ ซึ่งจะมีเส้นทางคมนาคมเอื้ออำนวยให้การเดินทางท่องเที่ยวติดต่อกันได้ ทำให้สะดวกและประหยัดเวลาในการเดินทาง ได้ 6 กลุ่ม คือ

ก. กลุ่มอำเภอเมืองลำปาง-เกาะคา-เมทะ จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ที่สุดและตั้งอยู่ในส่วนศูนย์กลางตัวจังหวัดลำปาง และที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งก็ตั้งอยู่ไม่ห่างไกลกัน ในกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวนี้จะมีแหล่งท่องเที่ยวครบทั้ง 3 ประเภทใหญ่ และมีจำนวนแหล่งท่องเที่ยวถึง 13 แห่ง ซึ่งมากกว่าครึ่งหนึ่งของแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดของจังหวัดลำปาง ส่วนใหญ่

เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทศาสนามากที่สุดถึง 8 แห่ง และแต่ละแห่งจะมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์เมืองลำปาง โดยเฉพาะวัดพระธาตุลำปางหลวงอันเป็นวัดประจำเมืองลำปางแม้จะตั้งอยู่ที่อำเภอเกาะคา แต่ห่างจากตัวเมืองลำปางเพียง 18 กิโลเมตรเท่านั้น นอกจากนี้ในจำนวนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวยังมีลักษณะที่น่าสนใจคือเป็นวัดพม่าและไทยใหญ่ถึง 4 แห่ง จึงมีสิ่งก่อสร้างและวัตถุตามแบบสถาปัตยกรรมและศิลปพม่าและไทยใหญ่ให้ได้ชมด้วย

ส่วนที่เหลือจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ 3 แห่ง และประเพณีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีอีก 2 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวสูงถึง 10 แห่ง ศักยภาพปานกลาง 2 แห่ง และศักยภาพต่ำเพียง 1 แห่ง

นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวซึ่งแม่ท่าเลที่ตั้งค่อนข้างจะห่างจากตัวเมืองลำปางอีก 2 แห่ง คือ แค่มบ่แม่วัง อำเภอเถิน และอุทยานแห่งชาติขุนตาน อำเภอห้างฉัตร แต่ในด้านบทบาทการท่องเที่ยวก็ช่วยเสริมการท่องเที่ยวในกลุ่มนี้เช่นกัน แต่จะมีลักษณะพิเศษที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทสถานที่ตากอากาศ หรือสถานที่พักผ่อนตามธรรมชาติ นักท่องเที่ยวจึงมักแวะพักแรมด้วย

ข. กลุ่มกิ่งอำเภอแม่เมาะ - งาว มีแหล่งท่องเที่ยวเพียง 3 แห่ง เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ 1 แห่ง และประเพณีวิถีชีวิตอีก 2 แห่ง แต่เป็นกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวสูง เพราะท่าเลที่ตั้งไม่ไกลทางไกลจากตัวเมืองลำปางมากนักและเส้นทางคมนาคมสะดวก กับทั้งลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวที่แปลกและหาชมที่อื่นได้ยาก คือ ศูนย์ฝึกลูกช้าง และเหมืองลิ้นไนท์แม่เมาะ

ค. กลุ่มอำเภอแจ้ห่ม-เมืองปาน-วังเหนือ มีแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดเพียง 3 แห่ง เป็นประเภทธรรมชาติ 2 แห่ง และประเพณีวิถีชีวิต 1 แห่ง ท่าเลที่ตั้งค่อนข้างห่างไกลจากตัวเมืองลำปาง และเส้นทางคมนาคมก็แยกออกไปสู่อำเภอรอบนอกทางตอนเหนือของจังหวัด ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวปานกลางและต่ำ จึงจัดเป็นกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักเฉพาะของคนในท้องถิ่นใกล้เคียง

ง. กลุ่มอำเภอเมืองลำพูน-ป่าซาง เป็นแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ที่สุดของจังหวัดลำพูน และตั้งอยู่ในส่วนศูนย์กลางของจังหวัด กับทั้งยังใกล้เคียงกับจังหวัด เชียงใหม่ เมืองศูนย์กลางทางการท่องเที่ยวของภาคเหนือ ในกลุ่มนี้จะมีแหล่งท่องเที่ยวครบทั้ง 3 ประเภท มีจำนวนมาที่สุดในกลุ่ม

จังหวัดลำพูน คือ 13 แห่ง แต่ส่วนใหญ่ก็จะเป็นประเภทประวัติศาสตร์และศาสนาเช่นเดียวกับแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มแรก คือกลุ่มอำเภอเมืองลำปาง-เกาะคา ซึ่งมีถึง 9 แห่ง และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญเกี่ยวของมากับประวัติศาสตร์เมืองลำพูน โดยเฉพาะวัดพระธาตุทริภุญชัยอันเป็นวัดประจำเมืองลำพูน นอกจากนี้มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ 1 แห่ง และประเภทวิถีชีวิตอีก 3 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ในกลุ่มนี้มีศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวสูง 10 แห่ง ศักยภาพปานกลาง 2 แห่ง และศักยภาพต่ำเพียง 1 แห่ง

จ. กลุ่มอำเภอแม่ทา มีแหล่งท่องเที่ยวเพียง 2 แห่ง คือ ประเภทธรรมชาติ 1 แห่ง และประเภทวิถีชีวิตอีก 1 แห่ง แห่งแรกมีศักยภาพทางการพัฒนาการท่องเที่ยวต่ำ และแห่งที่สองมีศักยภาพทางการพัฒนาการท่องเที่ยวปานกลาง

นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดี คือ อุทยานแห่งชาติคอยขุนตาน ซึ่งตั้งอยู่ครอบคลุมพื้นที่อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน และอำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ก็สามารถเดินทางโดยทางรถยนต์ผ่านอำเภอแม่ทาเข้าไปชมได้ จึงนับได้ว่าอุทยานแห่งชาติคอยขุนตานเป็นแหล่งท่องเที่ยวสนับสนุนการท่องเที่ยวในกลุ่มอำเภอแม่ทาคด้วย

ฉ. กลุ่มอำเภอบ้านโฮ่ง-ลี เป็นกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งริมเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 106 จากอำเภอบ้านโฮ่งลงไปสู่อำเภอลี แล้วแยกเข้าทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1087 ไปสิ้นสุดที่อุทยานแห่งชาติแม่มิ่ง มีแหล่งท่องเที่ยวอยู่ทั้งหมด 6 แห่ง แบ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ 2 แห่ง ประเภทประวัติศาสตร์และศาสนา 3 แห่ง และประเภทวิถีชีวิต 1 แห่ง ศักยภาพทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากระยะทางที่ตั้งห่างจากศูนย์กลางของตัวจังหวัด ยกเว้นอุทยานแห่งชาติแม่มิ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพียงแห่งเดียวที่มีศักยภาพระดับปานกลาง เพราะมีฐานะเป็นอุทยานแห่งชาติที่มีองค์กรทางราชการคือกรมป่าไม้คอยดูแลบำรุงรักษาและพร้อมทั้งให้บริการทางการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย

โดยสรุปจากการแบ่งกลุ่มท่องเที่ยวตามแหล่งพื้นที่ตั้ง จะเห็นได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ จะจับกลุ่มกันตามศักยภาพของการพัฒนาทางการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพราะตัวแปรค่าความสำคัญด้านการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก และความมีชื่อเสียงในปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเขตพื้นที่

ศูนย์กลางของจังหวัด คืออำเภอเมืองหรืออำเภอใกล้เคียง หรือตั้งอยู่บนเส้นทางคมนาคมซึ่งเป็นทางผ่านสายสำคัญ ทำให้แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้มีศักยภาพในการพัฒนาอยู่ในระดับสูงและปานกลาง

ดังนั้นในการจัดแบ่งกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวในเขตจังหวัดลำปาง-ลำพูนออกตามพื้นที่ที่ตั้งได้เป็น 7 กลุ่มนั้น สามารถเลือกแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มสำคัญมาพัฒนาในลำดับแรกตามข้อจำกัดทางงบประมาณหรือข้อจำกัดอื่น ๆ ได้จังหวัดละ 2 กลุ่ม ดังนี้

- กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวในเขตจังหวัดลำปาง

1. กลุ่มอำเภอเมืองลำปาง-เกาะคา-แม่ทะ เป็นกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัดลำปาง ด้วยมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอยู่หลายแห่ง มีทำเลที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งไม่ห่างไกลกัน และตั้งอยู่ในเส้นทางหรือใกล้เคียงกับเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ โดยเฉพาะทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 และหมายเลข 11 กับทั้งตัวจังหวัดซึ่งตั้งอยู่ในจุดศูนย์กลางของกลุ่มก็มีบริการที่พัก อาหาร และอื่น ๆ ที่ให้บริการกับนักท่องเที่ยวได้ทุกระดับ

ส่วนแหล่งท่องเที่ยวอีก 2 แห่ง ซึ่งตั้งอยู่ในทางผ่านสู่ตัวอำเภอเมืองลำปาง คือ แคมป์แม่วัง และอุทยานแห่งชาติออยขุนตาน นั้น ควรจะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ด้วย เพราะแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้มีประเภทธรรมชาติน้อย และแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวจะดึงดูดนักท่องเที่ยวต้องพักแรมด้วย จึงทำให้วันพักแรมของนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

2. กลุ่มกิ่งอำเภอแม่เมาะ-งาว จะเป็นกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่ต่อเนื่องหรือสนับสนุนกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัดลำปาง คือกลุ่มแรกดังกล่าวมาแล้ว กับทั้งแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันมานานแล้ว และทำเลที่ตั้งก็อยู่ในเส้นทางคมนาคมสายสำคัญ คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 และไกลสุดจากตัวจังหวัดเพียง 67 กิโลเมตร

นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มอื่น ๆ ทำเลที่ตั้งค่อนข้างไกล และไม่อยู่ในเส้นทางคมนาคมหรือทางผ่านที่สำคัญ ดังนั้นจึงอาจเหมาะสำหรับเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับท้องถิ่นเท่านั้น นอกจากว่าเส้นทางคมนาคมสายอำเภอเมืองลำปาง-แจ้ห่ม-เมืองปาน-วังเหนือ สามารถตัดเชื่อมต่อกับเส้นทางคอยสะเก็ด-เวียงป่าเป้าได้โดยสะดวกแล้ว ก็จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้จะได้รับความ

สนใจมากขึ้น เพราะสามารถเชื่อมต่อกับเขตจังหวัดเชียงใหม่ได้

- กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวในเขตจังหวัดลำพูน

1. กลุ่มอำเภอเมืองลำพูน-ป่าซาง เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัดลำพูนด้วยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเกาะกลุ่มตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันหลายแห่ง และตั้งอยู่ในเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 106 ซึ่งเชื่อมต่อกับตัวจังหวัดเชียงใหม่ นักท่องเที่ยวที่พักแรมในตัวจังหวัดเชียงใหม่สามารถเดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มนี้โดยสามารถเดินทางไป-กลับได้ภายในวันเดียว และสามารถใช้บริการร้านอาหารสำหรับมื้อกลางวันได้ในตัวเมืองลำพูน

2. กลุ่มอำเภอแม่ทา เป็นกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัดลำพูน ซึ่งสามารถเดินทางไปไกลจากตัวเมืองลำพูนเพียงประมาณไม่เกิน 40 กิโลเมตร จึงถือได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มแรกที่นักท่องเที่ยวสามารถผนวกรายการไปเที่ยวชมด้วยโดยไม่เสียเวลามากนัก

นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มอื่น ๆ ของจังหวัดลำพูนแม้จะตั้งอยู่ในเส้นทางสายสำคัญ คือ ทางหลวงหมายเลข 106 เชื่อมต่อมาจากตัวอำเภอเมืองลำพูนไปสู่อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง แต่ระยะทางค่อนข้างไกลจากตัวอำเภอเมืองลำพูน ซึ่งอาจเดินทางกลับไม่ทันภายในวันเดียว แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้จึงยังไม่เป็นที่นิยมมากนัก แต่ต่อไปหากมีการพัฒนาอุทยานแห่งชาติแม่ปิงในเขตอำเภอลี้ให้สามารถมีที่พักรับรองนักท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบาย ก็จะมีการพัฒนาเส้นทางช่วงอำเภอลี้กับอำเภอดอยเต่าขึ้นไปสู่อำเภอฮอด (ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1103) จังหวัดเชียงใหม่ได้ แล้ว ก็คงจะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มนี้มากขึ้นได้

โดยสรุปแล้วทั้งจากการแบ่งกลุ่มตามความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวและการรวมตัวกันในพื้นที่ของจังหวัดลำปาง-ลำพูน จึงมีแหล่งท่องเที่ยวอยู่ 4 กลุ่มในเขตพื้นที่อำเภอเมืองลำปาง เกาะคา แม่ทะ กิ่ง อ.แม่เมะ งาว และอำเภอเมืองลำพูน ป่าซาง แม่ทา รวมทั้งหมด 31 แห่ง หรือร้อยละ 73.8 ของแหล่งท่องเที่ยวจำนวนทั้งหมดของจังหวัดลำปาง-ลำพูน เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพทางการพัฒนาการท่องเที่ยวมาก และมีความสำคัญในการเลือกขึ้นมาพัฒนาในอันดับแรกด้วย

4.4 สรุป

ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในจังหวัดลำปาง-ลำพูนนั้นมีอยู่จำนวนมากเพียงพอต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวถึง 42 แหล่ง และมีอยู่ทั้ง 3 ประเภท คือ ประเภททางธรรมชาติ 12 แห่ง ประเภทประวัติศาสตร์ 20 แห่ง และประเภทวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีอีก 10 แห่ง นอกจากนี้ยังมีงานเทศกาลและประเพณีซึ่งจัดขึ้นในวาระสำคัญต่าง ๆ ทั้งทางประเพณีและศาสนาอีกประมาณ 6 งาน ซึ่งจะเป็นเหตุการณ์ที่สร้างความสนใจดึงดูดนักท่องเที่ยวขึ้นไปร่วมงานและถือโอกาสท่องเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ด้วย จึงสรุปกล่าวได้ว่าในพื้นที่ของจังหวัดลำปาง-ลำพูนมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นอย่างมากอยู่แล้ว

นอกจากนี้ในการจัดกลุ่มแหล่งท่องเที่ยว โดยทั้งการแบ่งตามค่าความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว และการรวมตัวกันบนพื้นที่ที่พบว่า ในพื้นที่ตัวจังหวัดและอำเภอชั้นในจะมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพทางการพัฒนาการท่องเที่ยวสูงจับกลุ่มกันอยู่เป็นจำนวนมากประมาณ 3 ใน 4 ของแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดของจังหวัดลำปาง-ลำพูน ดังนั้นจึงนับเป็นการสะดวกและเหมาะสมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่ควรให้ความสนใจต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวคือกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมืองลำปาง-เกาะคา-แม่ทะ-กิ่งอำเภอแม่เมาะ-งาว และอำเภอเมืองลำพูน-ป่าซาง-เมทา

สำหรับในเรื่องเส้นทางของการท่องเที่ยวนั้นจะเห็นได้ว่า จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวที่เดินทางขึ้นสู่ภาคเหนือตอนบนไม่ว่าจะผ่านไปสู่อำเภอ เชียงใหม่ หรือแยกไปสู่อำเภอแพร่ น่าน พะเยา และเชียงราย ให้แวะพักแรมที่ตัวจังหวัดลำปางเพื่อท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้ เพราะทำเลที่ตั้งของจังหวัดลำปางก็เป็นจุดผ่านของการคมนาคมทั้งทางบกและทางอากาศ แต่สำหรับจังหวัดลำพูนนั้น ถึงแม้จะไม่อาจสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวพักแรมได้ก็ตาม แต่เนื่องจากตัวจังหวัดลำพูนตั้งอยู่ใกล้ชิดกับตัวจังหวัดเชียงใหม่ จึงสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวที่พักแรมในตัวจังหวัดเชียงใหม่ เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในลักษณะเข้าไปเยือนกลับได้เป็นจำนวนมากเช่นกัน